

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

STOCKHOLMS STADS FOLKSKOLOR

FLICKORNAS YRKESVAL

ANVISNINGAR I FRÅGA OM VISSA YRKEN
OCH UTBILDNINGSVÄGAR

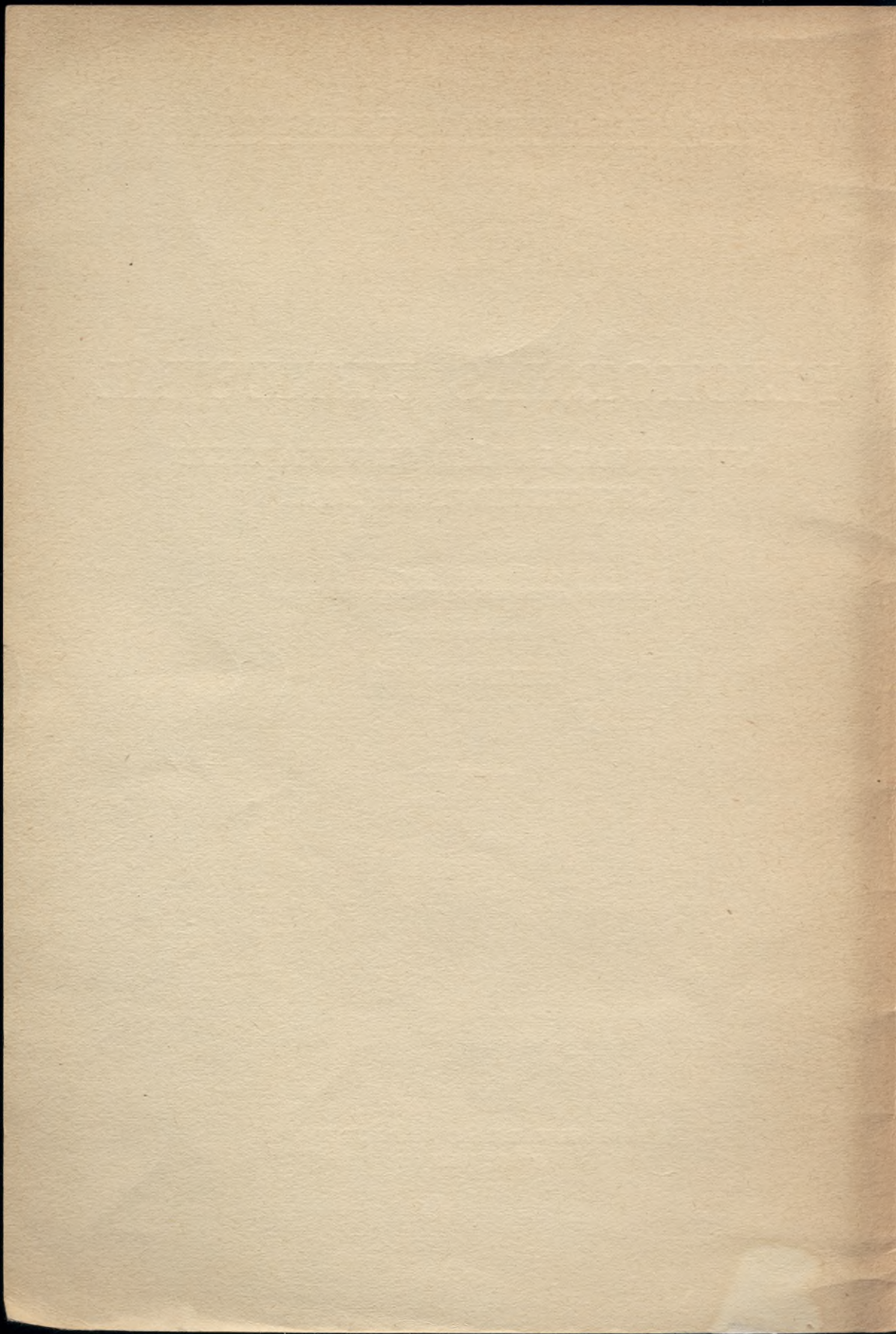
PÅ UPFDRAG AV STOCKHOLMS FOLKSKOLELDIREKTION

UTARBETADE AV

EMILIA BROOMÉ

A.-B. HASSE W. TULLBERGS BOKTRYCKERI
STOCKHOLM 1924

GÖTEBORGS
STADSBIKLIOTHEK

STOCKHOLMS STADS FOLKSKOLOR

FLICKORNAS YRKESVAL

ANVISNINGAR I FRÅGA OM VISSA YRKEN
OCH UTBILDNINGSVÄGAR

PÅ UPPDRAG AV STOCKHOLMS FOLKSKOLEDIREKTION

UTARBETADE AV

EMILIA BROOMÉ

A.-B. HASSE W. TULLBERGS BOKTRYCKERI
STOCKHOLM 1924

INNEHALLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Allmänna synpunkter</i>	3
<i>Den första anställningen</i>	10
<i>Fabriksyrken</i>	12
Skoidustri	14
Tobaksindustri	14
Textilindustri	15
Porslinsindustri	15
Bryggeri- och läskedrycksindustri	16
<i>Hantverksyrken</i>	16
Sömnadsyrket	17
Modistyrket	19
Damfrisering	20
Frisör- och barberaryrket	20
<i>Konsthantverk</i>	20
Vävnad och konstsömnad	21
Fotografyrket	22
<i>Husligt arbete</i>	22
<i>Lantgöromål</i>	25
Trädgårdsarbete	26
<i>Hälso- och sjukvård</i>	26
Baderska	26
Sjuksköterska	27
Barnmorska	29
<i>Barnavård</i>	29
<i>Läraryrken</i>	30
Småskollärarinna	31
Folkskollärarinna	31
Lärarinnor i praktiska ämnen	32
<i>Affärsanställning</i>	33
<i>Anställning i allmän tjänst</i>	36
<i>Utbildningsvägar</i>	38

Allmänna synpunkter.

Det betyder ofantligt mycket för en människas tillfredsställelse och för hennes möjligheter att slå sig fram i livet, att hon känner sig ha kommit på sin rätta plats, d. v. s. att hon fått en arbetsuppgift, där just hennes anlag och färdigheter komma väl till sin rätt. Känner man med sig, att man gör sin sak bra, är detta något, som kan skänka intresse åt det enklaste arbete. Däremot kan ett arbete, som i och för sig alls inte är tråkigt eller obehagligt, kännas tungt för en människa, som inte passar för det och som därför tryckes av medvetandet, att här kommer hon aldrig att kunna åstadkomma något riktigt duktigt.

Det finns nog många, som i sitt arbete egentligen bara se medlet att skaffa sig uppehälle; bra mycket lyckligare är man, när man i sitt yrke också kan se en livsuppgift, som man både kan och vill fullgöra väl.

Det är förvånande, hur ofta yrkesvalet sker utan något grundligare övervägande, ja, hur det i många fall kommer att bero på rena tillfälligheter. Det erbjuder sig måhända en anställningsmöjlighet på ett område, som man — utan att närmare tänka sig in i saken — tycker kan vara ungefär lika bra som många andra; eller man bestämmer sig för att söka komma in på en arbetsplats, där en vän eller bekant med kanske helt olika anlag och förutsättningar funnit sig väl till rätta.

Visserligen är inet arbete så blottat på intresse, att man inte, om man försöker göra det bästa möjliga av det, kan finna en viss tillfredsställelse i det. Men nog bör man både för arbetets och främst för sin egen skull sträva att så tidigt som möjligt komma in på en väg, där man har utsikt att få bästa användning för sin särskilda läggning och fallenhet.

När det gäller att efter förnuftiga grunder göra ett gott yrkesval, är det många omständigheter, man har att ta hänsyn till.

Valet blir visserligen jämförelsevis lätt för den, som har en mycket utpräglad lust och fallenhet för något yrke, som hon känner väl till — man kan tänka sig en flicka, som mest av allt tycker om små barn och som i hemmet fått tillfälle visa, att hon har ett särskilt gott handlag med mindre syskon, eller en flicka, vars mor är en skicklig modist och som tidigt visat lust och behändighet för moderns yrkesarbete. Men om — och det gäller väl de flesta — anlagen inte peka så bestämt åt något visst håll, då gäller det först och främst att skaffa sig en viss överblick över olika tänkbara yrken, att göra klart för sig, vad som inom vart och ett av dessa fordras för att kunna göra ett förstklassigt

eller åtminstone gott arbete, och att så jämföra dessa fordringar med sina egna förutsättningar, både de goda egenskaper man har och de skröpligheter, kroppsliga eller andliga, som kunna utgöra nog så allvarsamma hinder i det ena yrket, men som just inte spela någon roll i ett annat.

Det är klart, att den, som har sinne för ordning och noggrannhet, som har sin fröjd i att göra något riktigt väl och vackert, passar bra för ett sådant yrke som lannesömnad av hög klass, medan hon inte skulle ha användning för dessa goda egenskaper och inte trivas med t. ex. enklare konfektionssömnad, där det lägges mera vikt på att arbeta undan så fort som möjligt än på ett noggrant detaljutförande. En kroppslig svaghet sådan som t. ex. anlag för plattfot har intet att betyda för en porslinsmålarska, en kontorist eller en småskollärlärlinna men kan göra arbetet olidligt i ett yrke, som fordrar ständigt stående, t. ex. strykning eller hårfrisering. Närsynthet betyder föga i ett yrke, där man med fördel använder glasögon, men kan vara mycket hinderksam t. ex. för en kokerska, emedan imman från grytorna gör glasögon obrukbara.

Det finns naturligtvis yrken, för vilka särskilda kroppsliga eller andliga egenskaper inte spela någon större roll, men så finnes det också andra områden, där någon viss egenskap kan vara absolut oundgänglig eller där någon viss kroppslig svaghet kan bli fullkomligt ödesdig. Det var exempelvis insikten om detta, som ledde till att under världskriget var och en, som ville finna användning såsom flygare eller chaufför, först måste genomgå en hel rad olika prov för att utröna, om han var i besittning av alla härför erforderliga kroppsliga och andliga förutsättningar. Men även då det gäller t. ex. anställning av en telefonist, provas den sökande ganska ingående på sådana egenskaper — god hörsel, snabb uppfattning, klar och tydlig stämma, goda nerver, förmåga av spänd uppmärksamhet — som man förstår äro nödvändiga i hennes yrke.

Då man skall söka bedöma lämplighet eller olämplighet för vissa yrken, är det första och lättaste att klargöra, vilka yrken som böra undvikas, ifall vissa kroppsliga bristfälligheter äro för handen. Några exempel må anföras.

Den, som har klen hjärta, bör ej välja ett yrke, som är förbundet med jäkt (många fabriksarbeten) eller med muskelansträngning, t. ex. trappgående (tidningsbud, springflicka) eller maskintrapning, utan söka sin utkomst genom något arbete, som utföres stillasittande och i mera lugn arbetstakt, t. ex. kontorsarbete, urmakeri, konstsoömnad, blomsterbindning. För klena lungor är intet mera olämpligt än arbete i hop-sjunken ställning (sömnad, skrivarbete) eller i yrken, som äro förenade med utveckling av damm, t. ex. mjöldamm i bagerier, bomullsdamm inom textilindustrien, pappersdamm vid bokbinderi och kartonnagearbete, metalldamm inom metallindustrien.

En flicka med sned rygg passar knappast till barnsköterska, hon frestas så lätt att bära barnet på den ena armen; i allmänhet bör den, som har klen rygg och svag muskulatur, söka sig till yrken, som medge växlande kroppsställningar. Vid anlag för plattfot, kobenthet eller åderbrock

på benen måste man undvika långvarigt stående; man bör alltså inte bli hårfrisörska, tvätterska, strykerska, serveringsflicka eller butikbiträde, och man bör undvika stående fabriksyrken.

Den, som lider av blodbrist, mår inte bra av stillasittande inomhus men far väl av rörelse i fria luften och av husligt arbete. För vissa yrken fordras ovillkorligen goda kroppskrafter; utan sådana reder man sig dåligt t. ex. såsom sjuksköterska eller barnmorska eller i trädgårdsarbete.

En så pass obetydlig sak som handsvett kan vålla olägenhet inom yrken, där man har att göra med fint och ömtåligt material (modistyrket, finare sömnad för hand), ävenså i yrken som sjuksköterskans eller hårfrisörskans. Har man grova händer, utgör detta också ett hinder för arbete med sådant material, som lätt fastnar eller lätt går sönder, t. ex. vid spinning och knytning inom textilindustrien eller vid vissa arbeten inom glödlampfabrikationen.

Har man fallenhet för reumatism, bör man undvika sådana yrken, där man utsätter sig för att bli våt eller för vistelse i kalla, dragiga lokaler, alltså inte bli tvätterska eller bryggeriarbeterska.

Sinnesorganens beskaffenhet är i många fall av stor betydelse. Så t. ex. krävas goda ögon för lärarinnor, lannesömmerskor, brodöser, urmakare, typografer och maskinskriverskor, medan synens skärpa icke spelar någon roll vid sådana yrken som tvätt, trädgårdsarbete, servering, bakning, borstbinderi m. fl. I vissa fall ligger stor vikt på ett väl utvecklat färgsinne; det är t. ex. fallet vid sortering av tobak liksom för modisten och för den, som sysslar med textilt konsthantverk.

Svag hörsel är ett besvärligt hinder i alla yrken, där det gäller att stå i ständig beröring med allmänheten, alltså för en sjuksköterska, ett butikbiträde, en serveringsflicka; sådana yrken som en stenografs eller telefonists komma givetvis alldeles ur räkningen; och en lärarinns arbete försvåras väsentligt, om hon hör illa. Är örat ömtåligt, bör det aktas för bullrande yrken (slamret i ett väveri t. ex.). För den, som har ett svagt eller ömtåligt hörselorgan, passar däremot sådant arbete, som man kan utföra för sig själv och som inte kräver mycket umgänge med yttervärlden: trädgårdsarbete, porslinsmåleri, mönsterteckning, bokbinderi m. m.

Bristfälligheter i lukt och smak få icke finnas hos den, som syssla med matlagning eller med framställning av närings- och njutningsmedel.

Ett känsligt nervsystem påverkas ogynnsamt av yrken, som äro förbundna med nattvak (sjuk- och småbarnsvård, restaurangtjänst) eller fordra spänd uppmärksamhet (telefonist) eller minutiös teknik (linnesöm) eller äro förbundna med starka sinnesintryck (maskinslammer). Likaså bör den, som är nervöst retlig, undvika sådant arbete, där påfrestningen tidvis ökas starkt, såsom fallet är vid åtskilliga säsongarbeten.

Det är naturligtvis inte bara sin fysiska utrustning, man måste taga hänsyn till, då det gäller att välja yrke; de andliga egenskaperna spela en minst lika viktig roll för yrkesvalet. Av stor betydelse är t. ex. en sådan sak som den, om man trivs med ett enformigt, ständigt sig upprepande arbete eller om man pinas av brist på omväxling i arbetet. Människorna äro i det fallet mycket olika, och yrkena äro det också. De flesta fabriksyrken karaktäriseras ju av att man oupphörligt får om och omigen

utföra samma detalj i det stora produktionsmaskineriet. När man har sökt utrona, hur detta inverkar på olika arbetare, har man funnit, att somliga inte alls betrakta enformigheten i arbetet såsom något besvärligt. Det berättas t. ex. om en kvinna, som i 12 år dagen i ända inlindat glödlampor i omslagspapper och inpackat dem i askar och som lyckats uppdriiva sin arbetsprestation till att behandla 13,000 lampor pr dag, att hon fann sitt arbete mycket intressant; hon befann sig i en ständig tävlan med sig själv i avseende på det antal askar, hon på en viss tid skulle hinna klara, och hon kunde på det sättet avvinna sitt arbete en spänning, som gjorde, att det inte ens föreföll henne enformigt. Hon hade tydligen en läggning, som passade alldeles utmärkt för fabriksarbete. Men det finns å andra sidan många, hos vilka just enformigheten i fabriksarbetet vållar stark olust; de skulle tydligen finna sig mycket bättre till rätta inom ett hantverk, där arbetet icke är så starkt specialiserat utan erbjuder vida större möjligheter till omväxling.

Det är givet, att vissa andliga egenskaper äro av stort värde inom vissa yrken: ordning och noggrannhet inom vissa industrier, t. ex. tobaks- och textilindustrierna, inom många hantverk, t. ex. urmakarens, eller inom kontorsarbetet, smak och fantasi inom modist- och klädsömnadsyrket, konstnärliga anlag inom konsthantverket, renlighet inom närings- och njutningsmedelsindustrien samt vid arbetet i ett hem, tålmod och älskvärdhet för en försäljerska, rådighet och lugn för en barnmorska, snabbhet inom ett stort antal fabriksyrken, kärlek till naturen för en trädgårdsmästare o. s. v.

I vissa fall spelar själva sinnelaget en väsentlig roll. Lust att hjälpa och bistå sina medmänniskor är t. ex. en väsentlig egenskap för en sjuksköterska, medan kärlek till barn och ungdom är förutsättning för att bli en god barnsköterska eller lärarinna.

Har man någon specialbegåvning, är det önskvärt att denna vid yrkesvalet kan komma till sin rätt. Anlag för teckning äro ju värdefulla i en hel del hantverksyrken, en tydlig och vacker stämma för telefonisten, lärarinnan och sjuksköterskan, gott språksinne för maskinskriverskan och stenografen. En särskild begåvning, som är synnerligen nyttig för en försäljerska eller en lärarinna, är vad man kallar psykologisk blick, d. v. s. förmåga att förstå sig på olika människor och bästa sättet att behandla dem. Psykologisk blick behövs också hos en arbetsförestånderska.

För en var, som skall kunna fylla måttet i någon mera ledande ställning, är det ävenså av stor vikt att äga vad man kallar auktoritet samt vidare organisationstalang och förmåga av initiativ.

En omständighet, som givetvis bör beaktas vid yrkesvalet, är om man har övertvägande läggning för praktiskt eller teoretiskt arbete. Det är klart, att den, som är utpräglat opraktisk och obehändig, inte bör välja något yrke, där just den praktiska förmågan och händigheten äro givna förutsättningar för att kunna slå sig fram. Däremot är det inte så, att var och en, som har "läshuvud" eller god intelligens, bör slå in på ett yrke av mera teoretisk läggning. Har man samtidigt praktiska anlag, vilket ju ofta är fallet, kan det vara lika lämpligt att låta dessa avgöra valet;

intelligensten har man ofta stort behov av även i det praktiska arbetet, t. ex. inom hantverket eller det husliga arbetet.

Att det andliga arbetet i sina högre former bör skattas högt både på grund av sin betydelse för det stora hela och på grund av den utveckling, det ger åt den enskilda människans andliga krafter, skall icke förnekas. Men det har länge funnits och finnes kanske ännu på många håll en viss benägenhet att i förhållande till sådant slags arbete, som huvudsakligen består i tämligen lätta skriv- och räkneuppgifter, underskatta sådana yrken, som medföra huvudsakligen praktiskt arbete, t. ex. sömmerskans eller kokerskans, ehuru dessa yrken ofta ställa vida större och mångsidigare krav på den, som där skall kunna prestera ett förstklassigt arbete. Föreställningen, att de praktiska yrkena skulle vara mindre "fina", har nog mer och mer försvunnit, i samma mån som många av deras utövare ryckt fram till ledande ställningar i samhället; men den lever dock kvar hos många och föranleder måhända ofta nog ett yrkesval, som alls inte främjar det man syftar till, nämligen god förtjänst och tillfredsställelse i arbetet.

Att de praktiska yrkena åter börja komma till heders, synes bäst av tillslutningen till de praktiska påbyggnader på folkskolan, som vi fått i våra nya verkstads-, lärlings- och yrkesskolor. Genom den praktiska och teoretiska utbildning, som där gives, höjes både yrket och arbetaren; och för den, som är duglig och energisk, ligger också vägen klar att genom praktik och fortsatta studier nå fram även till mera ledande ställningar.

Den, som har utpräglad lust och begåvning för studier, har tillfälle att fortsätta sin teoretiska utbildning genom övergång från folkskolans sjätte klass till den kommunala mellanskolan (kostnadsfri) eller Grevesmühlska samskolan (avgift, men åtskilliga friplatser), vilka båda föra fram till realskolexamen. Vägen kan sedan gå vidare genom det tilltänkta flickgymnasiet vid Kungsholms läroverk till studentexamen. Man må emellertid inte tro — såsom ibland lär vara fallet — att man efter avlagd realskol- eller studentexamen är viss att vinna inträde på någon av de banor, till vilka en sådan examen oftast är endast det första steget på förberedelsens väg. Realskolexamen t. ex., som utgör det närmaste målet för en hel del flickor, som söka sig in i den kommunala mellanskolan, ger i allmänhet icke en avslutad utbildning för någon viss bana. Vad den ger, är närmast kompetens att söka inträde vid vissa anstalter eller kurser för fortsatt utbildning. Men detta betyder ingalunda, att man kan vara viss att bli en av de utvalda bland de inträdessökande, vilka vanligen äro långt flera än elevplatserna. På vissa av de banor, till vilka man brukar syfta med realskolexamen, t. ex. anställningar vid post eller telegraf, är överflödet på arbetskrafter för närvarande så stort, att man för de närmaste åren icke ens får räkna med att några kurser alls komma att anordnas för utbildning av postexpeditörer eller telegrafister. Den, som vill förbereda sig för kontorsbanan, gör i regel bäst i att välja den mest direkta utbildningsvägen genom högre folkskolan för handelsundervisning. Och de kunskaper utöver genomgången folkskola, som erfordras för tillträde till specialutbildning för vissa arbetsuppgifter, t. ex. lärarinnans eller sjuksköterskans, kunna van-

ligen lika bra som genom realskolexamen förvärvas i högre folkskolan för kvinnlig utbildning, särskilt om man i de viktigaste ämnena genomgår en därtill ansluten fortsättningsklass. Den flicka, som väljer denna senare väg för fortsatta studier, har fördelen att samtidigt i större utsträckning än vad som förekommer i mellanskolan få tillfälle att fullkomna sina insikter i husliga värv.

Det är givetvis lyckligt att ha utpräglad begåvning och lust för ett visst yrke och att få följa den. Men frågan om yrkesvalet är tyvärr icke blott en fråga om vart håg och fallenhet peka. Det är ännu en sak, man måste ha klar för sig, innan man träffar val av anställning eller av bildningsväg för en framtida uppgift. Man måste söka skaffa sig en uppfattning, huruvida det arbetsområde, man tänkt sig, har behov av ny arbetskraft eller om utsikterna att där vinna anställning möjligen äro särdeles små, emedan yrket redan är överfyllt på grund av nedgående konjunkturen eller allt för starkt tillopp av arbetssökande.

Vid en undersökning, som för en del år sedan gjordes bland folkskolans gossar i Berlin, och vad de helst ville bli, visade det sig, att omkring 6,000 önskade sig anställning inom metall- och maskinindustrien. Då man för dessa gossar klargjorde, att endast omkring 1,500 lärlingsplatser kunde besättas inom denna industri, blev det ju uppenbart, att endast en fjärdedel hade någon möjlighet att nå sina önskningars mål.

Det händer emellanåt, att det nästan blir en modesak, att vissa yrken utöva en särskild dragningskraft, medan andra framstå såsom mindre eftersträfvansvärda. En typisk företeelse i vårt land är t. ex. den starka tillströmningen av kvinnlig ungdom till handelsyrket, särskilt till kontorsarbete av olika slag. Förmodligen beror detta åtminstone delvis på erfarenheter från krigs- och kommissionstidernas undantagsförhållanden, som ännu leva kvar i minnet. Det uppstod då plötsligt en sådan efterfrågan på arbetskrafter för byrå- eller kontorsgöromål, att även rätt oskolade och oerfarna flickor lätt kunde få en väl avlönad anställning. Nu ha emellertid förhållandena så helt förändrats, att många äldre kontorister gå arbetslösa och att utsikterna att finna ett levebröd på kontorsbanan ställa sig mörka, om man icke har stödet av synnerligen goda förstudier. Vi förstå av ett sådant exempel ur verkligheten, hur viktigt det är att ta hänsyn till arbetsmarknadens läge på olika områden, innan man fattar beslut om sin blivande levnadsbana.

Det finns arbeten, som vem som helst med god vilja kan utföra utan något slags utbildning. Dit hör t. ex. arbetet som springflicka och en del handräcknings- och hjälparbeten; låt oss kalla dessa "olärda" yrken. Det finns också arbeten, för vilka man behöver mycket ringa träning, emedan det man har att utföra består av några få enkla handgrepp, som oupphörligen upprepas och som utgöra en liten detalj i ett stort produktionsmaskineri; låt oss kalla ett sådant yrke för "detaljyrke". Slutligen finns det också vad vi, utan avseende på om arbetet är övervägande teoretiskt eller praktiskt, skulle kunna kalla "facklärda" yrken, sådana där man måste genomgå en relativt lång lärotid för att vinna verklig yrkesskicklighet, d. v. s. kunskaper och färdigheter, som omfatta inte bara detaljer utan

facket i dess helhet. Dessa tre typer av yrken ha väsentligen skild karaktär, och man har allt skäl att klargöra detta för sig, när man träffar sitt val.

De olärda yrkena och detaljyrkena synas för många begärliga, därför att de genast, utan vidare förberedelse, erbjuda en arbetsförtjänst, som man först längre fram når upp till i de facklärda yrkena. Men den arbetsförtjänst, man tidigt når inom ett olärt yrke, den mister man också lätt. För det arbete, som kan utföras av vem som helst utan föregående träning, finner man lätt en ersättare, och då tryckta tider föranleda inskränkning i arbetsstyrkan, är det främst den "olärda" arbetaren, som drabbas av arbetslöshet. Den tidigt vunna förtjänsten har också en sorglig benägenhet att hålla sig kvar på en nivå, som kunde vara bra nog för 15-åringen men ej alls räcker till för den vuxna arbeterskan.

Om detaljyrkena gäller i avseende på risken för arbetslöshet, ehuru i något mindre grad, detsamma som om det olärda arbetet. Detaljarbetaren kan givetvis, då han jämt och ständigt sysslar med samma sak, uppdriva sin speciella färdighet mer och mer, göra sitt arbete snabbare och snabbare och därigenom intill en viss ålder driva upp sin ackordsförtjänst. Men med åren bli förutsättningarna för den snabba arbetstakten sämre, och då sjunker också förtjänsten.

De risker, för vilka den olärda eller endast detaljkunniga arbetaren är utsatt, drabba däremot i långt mindre grad den, som är verkligt facklärdd, d. v. s. fått en grundlig utbildning i sitt yrke. Den, som behärskar hela yrket, inte bara en detalj därav, är mycket mera mångsidigt användbar, och det gäller inom alla yrken att, hur än tiderna växla, den verkligt yrkeskicklige alltid är eftersökt. Den skicklighet, som förvärfvas inom ett facklärt yrke, hänger inte heller så nära samman med egenskaper, som försvagas med åren. Med växande skicklighet och erfarenhet kan den yrkesutbildade arbetaren också i regel påräkna en stigande inkomst av sitt arbete. Olägenheten att under lärotiden ha måst nöja sig med en jämförelsevis ringa veckopenning väger tydligen mycket lätt gent emot den större trygghet och den högre arbetsförtjänst, som uppnås och bibehålles av den på sitt område verkligt fackkunnige. Klok är därför den som — även där den dagliga gärningen är av speciell natur — söker förvärva sig kunskap i allt flera av sitt yrkes detaljer, klokast den, som — där det låter sig göra — använder sina ungdomsår till grundlig och gedigen utbildning i ett yrke, dit håg och fallenhet kalla.

Det må i detta sammanhang erinras om de möjligheter till *praktisk* utbildning, vilka erbjudas flickor i Stockholm inom kommunala skolor, som utgöra direkta påbyggnader på folkskolan.

A) Fortsättningsskolor för 1) husligt arbete, 2) sömnadsarbete, 3) handel, 4) bokbinderi.

B) Folkskolans högre avdelning (klass 8), 1) huslig linje, 2) handelslinje.

C) Högre folkskolor för 1) kvinnlig utbildning, linje B (matlagning, sömnad, barnavård), 2) handelsundervisning.

D) Verkstads-, lärlings- och yrkesskolor för 1) sömmerskor (klädsöm-

nad), 2) hattmodister, 3) husligt arbete, 4) bokbindare, 5) urmakare, 6) guldsmeder, 7) tapetserare, 8) instrumentmakare, 9) möbelsnickare.

(Om samtliga dessa skolor, anmälningstider m. m. lämnas ingående upplysningar i en särskild skrift, som utdelas i folkskolorna.)

För frisöryrket och boktryckaryrket finnas enskilda kommunalunderstödda yrkesskolor, som äro tillgängliga för både gossar och flickor.

Borgarskolan meddelar bl. a. handelsundervisning och Tekniska skolan undervisning på högre och lägre plan för konstindustriella yrken.

Se i övrigt förteckningarna över olika slags läroanstalter sid. 40—50.

Då det för en flicka gäller att välja utbildningsväg efter folkskolan, är det en sak, som bör hållas i sikte. För de flesta kvinnor är yrkesarbetet utanför hemmet icke den enda arbetsuppgift, för vilken de behöva förbereda sig. En husmor i eget hem har — vare sig hon fortsätter sitt yrkesarbete eller ej — den största nytta och glädje av att vara väl kunnig i husligt arbete av olika slag; och även den ogifta kvinnan har i regel ett gott stöd av de kunskaper, hon besitter på detta område. Förtroget med hemmets uppgifter är dessutom ej sällan ett stort plus till övrig utbildning, som erfordras för vissa kvinnliga yrken. Det är därför i regel en given fördel, när en flicka kan få tillfälle att utveckla och förkovra de kunskaper i hemsysslor, till vilka hon redan inom folkskolan fått lägga en grund. En del av de kommunala skolor, som stå till buds efter folkskolan, ha också tagit hänsyn härtill. Och det finns också andra skolor för husmodersutbildning (se sid. 42—43), som äro mycket lämpliga för flickor, vilka önska använda något år före inträdet i förvärvsarbete till att skaffa sig goda insikter i sådana arbeten, som höra till uppgifterna inom ett hem.

Om det å ena sidan bör fasthållas, att flickor ha stor nytta av kunighet på det husliga området, så får man å andra sidan inte glömma, att det är lika viktigt för flickor som för gossar att ej taga det för lätt med utbildningen för yrket. Den uppfattningen gör sig emellanåt gällande både hos flickorna själva och hos deras föräldrar, att yrkesarbetet snarast är ett genomgångsstadium före den egentliga livsuppgiften i hemmet och att det därför inte är så noga med yrkesskickligheten. Det är givet, att en sådan tankegång är ödesdiger för de många kvinnor, vilka vare sig som ogifta eller gifta eller kanske såsom änkor ha ett bestående, stort intresse av god arbetsförtjänst i sitt yrkesarbete. Men även för dem, som med tiden lämna och ej heller nödgas återupptaga yrkesarbetet, är det av betydelse att inom detta söka göra sitt allra bästa. Allvaret inför uppgiften, strävan att nå så långt som möjligt, inom vilket arbetsområde det vara må, utvecklar och stärker en människas möjligheter att göra sig väl gällande även på andra områden. Det är därför, som den samvetsgranna, skickliga och framåtsträvande yrkeskvinnan ofta just under sitt yrkesarbete förvärvar de rent mänskliga förutsättningar, som göra henne skickad att i det egna hemmet väl uppbära det krävande kallet såsom mor och husmor.

Den första anställningen.

Om man genomgått någon skola, som utbildar för ett visst yrke, är det ofta med skolans bistånd, man vinner sin första anställning. I andra

fall kan man lämpligen vända sig till den kommunala arbetsförmedlingen, som nyligen upprättat en särskild avdelning för att förmedla platser åt ungdomar, som nyss lämnat folkskolan. Det är givet, att man redan vid den första anställningen helst söker komma in på den bana, där man hoppas kunna skapa sig en framtid. Många få börja som springflickor, men det är inte likgiltigt, om man som sådan får plats vid en syateljé, en blomsteraffär eller ett större varuhus. Man bör alltid sikta mot framtiden. Den, som t. ex. vill bli sömmerska, kan få en viss inblick i yrket, om hon uträttar sådana ärenden, som förekomma på en syateljé, och hon har därigenom stärkt sina utsikter att få bli lärling med tiden. Hon kan ytterligare förbättra dem genom att gå i fortsättningsskolan för sömnadsarbete.

Att springa ärenden för en affär inom en bransch, där man inte tänker vinna fast fot, ger inte mycket för framtiden och bör väl närmast betraktas som en rent tillfällig utväg, tills något bättre kan yppa sig. Betydligt fördelaktigare ställer det sig för de flickor, som vinna anställning inom något större varuhus för att inom affären gå med bud från den ena avdelningen till den andra och utföra allehanda lättare hjälparbeten. Om de äro vakna och påpassliga, kunna de lära sig en hel del av arbetet och bli allt mera användbara samt slutligen avancera antingen till expediter eller till arbete på kontoret. Förutsättningarna härför kunna de stärka genom att gå i fortsättningsskolan för handel eller tillgodögöra sig undervisningen i vissa kurser (t. ex. lärlingskursen) vid Borgarskolans handelslinje.

Inom en del fabriksyrken, t. ex. kartongfabriker, textilfabriker, tar man gärna in flickor redan vid 14-årsåldern, inom andra, t. ex. tobaksindustrien, bryggeriindustrien, anställas de ej förrän i åldern 16—18 år.¹⁾ Det inträffar ofta, att de yrken, där minderåriga ej användas, höra till de bättre avlönade, så att det, om förhållandena så tillåta, kan för framtiden vara fördelaktigare att använda ett par år efter den egentliga folkskolans slut till att bygga på sin allmänbildning eller sina kunskaper i husliga värv än att omedelbart gå över till industriellt arbete.

Inom hantverket ställer det sig i viss mån olika på grund av den långa lärlingstiden. I yrken, där det finns verkstads- och lärlingsskolor, förkortar man vägen till full utbildning genom att besöka dessa. Man kan vinna inträde i de kommunala verkstads- och lärlingsskolorna med undervisning alla vardagar redan vid 14 år. Söker man i samband med yrkesanställning tillträde till endagsundervisning vid lärlingsskola, skall man ha fyllt 15 år. Inom de flesta hantverksyrken ser man nog också gärna, att lärlingen innehar åtminstone denna ålder vid anställningen.

En god användning för det år, som kommer närmast efter det sjunde skolåret, är det i många fall att genomgå folkskolans högre avdelning (klass 8, husliga linjen). Skolarbetet omfattar där alla vardagar, och man

¹⁾ Vid anställning inom företag, som sysselsätter 10 eller flera arbetare, skall den, som ej fyllt 18 år, avlämna en s. k. intygsbok, innehållande prästbetyg, intyg om avslutad skolgång samt friskbetyg. Intygsboken erhålles å pastors-expeditionen, där, om skolbetyg medföres, de båda förstnämnda intygen införes i boken. Har man ej förut friskbetyg, mindre än 1 år gammalt, får man hänvända sig till läkare för undersökning och inskrivning av resultatet i intygsboken.

fullgör på ett år hela fortsättningsskolplikten.¹⁾ En god väg för 14-åringar, som ha utpräglat intresse för husligt arbete, erbjuder den lägre kursen i Maria husmodersskola, där undervisning även meddelas i vissa allmänna ämnen. Den tvååriga kommunala fortsättningsskolan med sitt ringa antal timmar i veckan passar bäst för dem, vilkas huvudsakliga arbete tages i anspråk av hemmet eller i något slags anställning. Naturligtvis kan man också samtidigt med fortsättningsskolan fullfölja sin utbildning på annat sätt, t. ex. i Borgarskolan eller Tekniska skolan.

En sak att tänka på för den, som börjar sin bana inom yrkeslivet, är, att det icke går an att tappa kuraget vid de motigheter, som kunna möta i varje slags anställning. Den som vill slå sig fram, får inte ge tappt i första taget och tro, att man springer bort från svårigheterna genom att ständigt byta arbetsgivare. Naturligtvis är det av stor vikt, särskilt då man vid unga år söker sin första anställning, att förvissa sig om att man kommer till en sådan arbetsgivare, hos vilken man kan påräkna god ledning och ett visst personligt intresse. Men det är klart, att detta intresse behöver någon tid för att väckas och rotfästas. Och det är nog i de flesta fall så, att om man tänkt sig väl för, innan man slagit in på en bana eller antagit en plats, så står man sig bäst med att inte för lätt uppge den utan i stället söka vinna fäste och förtroende genom ett gott arbete.

Fabriksyrken.

De flesta arter av fabriksarbete, där kvinnor vinna anställning, höra till det slags yrken, som här förut kallats "detaljyrken". Specialiseringen är inom en fabrik vanligen driven mycket långt, och därav följer med nödvändighet, att arbetet blir föga omyxlande. Till fabriksarbetet hör nästan alltid ett visst "ackordsjakt", då arbetsförtjänsten i så hög grad beror på takten i arbetet, samt en viss svårighet att komma över från lägre till högre arbetsuppgifter, vilket ju tar bort något av det, som i främsta rummet gör ett arbete intressant. Fabriksyrkena äro dock inte alla lika varandra och ställa inte heller alla samma slags fordringar på sina utöfvare.

Det är skäl att göra klart för sig, om en industri är mycket utsatt för växlingar i arbetstillgången under olika tider på året. Så snart det gäller ett s. k. säsongyrke — vare sig det nu tillhör industri eller hantverk — måste man naturligtvis, när man bedömer lönevillkoren, räkna med de olägenheter, som alltid, så snart det är fråga om ackordsarbete uppstå vid minskad tillgång på arbete.

Användningen av kvinnlig arbetskraft inom industrien befinner sig i långsam stegring. De senaste uppgifterna — från 1921 — visa, att antalet inom industrien i Sverige sysselsatta kvinnor då överstege 59,000; om detta antal också är mindre än under de föregående goda åren, visar det

¹⁾ Befrielse från fortsättningsskolplikt (helt eller delvis) kan efter ansökan vinnas genom deltagande även i annan undervisning, t. ex. i lärlingsskola eller husmodersskola.

sig, att den minskning av arbetsstyrkan, som inträdde med de dåliga tiderna, drabbat männen hårdare än kvinnorna; dessa senare utgjorde år 1921 18 % av hela antalet emot 17 % under femårsperioden 1916—1920. Bland industrier, där kvinnornas antal är större än männens, kunna nämnas kartongfabriker, choklad- och karamellfabriker, konserverfabriker, tobaksfabriker, gummivarufabriker samt hela textil- och beklädnadsindustrin. Av dessa industrigrenar äro inte alla särskilt starkt företrädde i Stockholm. Tänker man bara på stockholmsförhållanden, finner man de flesta kvinnorna i sömnadsfabriker, tobaksfabriker och kartongfabriker samt tämligen många inom fabriker för elektriska apparater och ledningar, hatt- och mössfabriker, textilfabriker, skofabriker, tvål-, ljus- och parfymfabriker, porslins- och kakelfabriker, bryggerier samt choklad- och karamellfabriker. Därmed är naturligtvis ej sagt, att utsikterna att få anställning inte kunna vara fördelaktigare inom andra, i mindre skala här bedrivna fabriksyrken.

Då en helt ung flicka kommer in i en fabrik, brukar hon sysselsättas med en del lättare göromål av växlande art för att sedan efter hand placeras i något specialarbete, där hon anses passa och där det finns plats för henne. Någon avlöning brukar hon erhålla redan som lärflicka; då hon sedermera vunnit full skicklighet i ett detaljarbete, stiger hennes förtjänst ej sällan vid god arbetstillgång upp till 40—50 kronor i veckan.

Vid en fabrik finns det bland de olika detaljarbetena vanligen sådana, som äro mera, och sådana, som äro mindre krävande. Fastän de förra ge bättre förtjänst, händer det inte så sällan, att flickorna föredraga ett enklare och lättare arbete. Det gäller som regel, att — där både män och kvinnor arbeta inom samma fabrik — det är männen, som utföra det mera krävande och bättre betalda arbetet. Även finner man vanligen manliga verkmästare på sådana avdelningar, där arbetet utföres av kvinnor. Då det t. ex. inom våra väverier lär finnas en enda kvinnlig verkmästare, beror detta sannolikt på att kvinnor icke bry sig om att förvärva den härför nödvändiga, för både kvinnor och män tillgängliga utbildningen.

Emellertid finns det också exempel på att duktiga kvinnor arbeta sig fram till föreståndarskap — man finner t. ex. inom skonåttlingen ofta nog kvinnliga arbetsledare — och sådant skulle kunna inträffa oftare, om det från kvinnornas sida nedlades mera intresse och energi på att skaffa sig kännedom om olika sidor av arbetet och att också förskaffa sig det högre mått av allmänbildning, som alltid är av största värde för var och en i ledande ställning.

Att den jämförelsevis korta dagliga arbetstiden ger det industriella arbetet en särskild lockelse, är påtagligt. Sedan 8-timmarsdagen numera tillämpas inom industrien, kunna arbeterskorna finna många tillfällen att på fritiden fullfölja intressen av olika slag. Därigenom motväges i viss mån den förslöande inverkan, som eljest lätt blir följden av ett till stor del mekaniskt och i oändlighet upprepat detaljarbete. Vill man inrikta sig på att stiga i graderna, kan man numera också i regel få tid och tillfälle att skaffa sig den bättre utbildning, man då har bruk för.

De olägenheter för hälsan, som tidigare varit förbundna med åtskilliga industriella yrken, ha till stor del undanröjts genom verkningarna av

vår arbetarskyddslagstiftning.¹⁾ Vi ha ju numera bl. a. en på de kvinnliga arbetarnas förhållanden särskilt inriktad kvinnlig yrkesinspektion, som åstadkommit många framsteg, och i åtskilliga större företag har man dessutom på senare år anställt kvinnliga personalkonsulenter med uppgift att tillgodose de kvinnliga arbetarnas behov och intressen.

Det gäller om de industriella yrkena, liksom om andra yrken, att man bör taga reda på arbetets art och övriga förhållanden, innan man ger sig in i dem. Här kunna endast lämnas vissa upplysningar om några få sådana yrken.

Skoidustri.

Inom skofabrikationen råder stark specialisering. Omväxling i arbetet kan dock beredas genom materialets och modellernas olika beskaffenhet. Av de olika arbeten, för vilka kvinnor användas, torde nåtlingen vara mest eftersökt. Den unga arbetskraften intages vid 14—15 års ålder. Arbetet är ej utpräglat säsongarbete, men arbetstillgången varierar dock i någon mån vid olika tider på året. Det arbetas på ackord, och vid uppdriven färdighet och god tillgång på arbete kommer t. ex. en nåtlerska upp till god förtjänst (50 kronor per vecka eller mera). Det förekommer ingen oavlönad lärotid. För närvarande normal tillgång på arbete och arbetskraft.

Skomakeri drives även som hantverk, och skickliga nåtlerskor finna även där användning.

Tobaksindustri.

Inom tobaksindustrin har man på senare tid alltmer övergått från handarbete till maskinarbete, varigenom behovet av arbetskraft minskats, så att utsikter till nyanställning icke torde yppas under de närmaste åren.

För arbetet fordras god hälsa, särskilt goda nerver; dessutom kräves ordningssinne, vakenhet och påpasslighet samt fingerfärdighet; för sorteringsarbete äro goda ögon (väl utvecklat färgsinne) en nödvändig förutsättning.

Arbetet är enformigt, utföres sittande. Man har ansett en viss fara för tobaksförgiftning vara förbunden med yrket, men denna risk föreligger numera knappast.

Inom tobaksindustrin äro arbetsförhållandena synnerligen välordnade; möjligheter finnas för deltagande i utbildningskurser, som avse icke blott yrket utan även arbeterskans personliga intressen; kvinnliga personalkonsulenter ha att sörja för åtgärder, som avse arbeterskornas nytta och trevnad. Inträdesåldern ej lägre än 16 år. Arbetsförtjänsten får anses god.

¹⁾ Det är av vikt för arbeterskan att känna till bestämmelserna i arbetarskyddslagen, nattarbetslagen, 8-timmarlagen och bagerilagen, vilka finnas tillgängliga i alla fabrikslokaler.

Textilindustri.

Inom textilindustrin förekomma tre skilda branscher: spinnerier, väverier och trikåfabriker, och inom var och en av dessa finnes det återigen en hel del specialiteter. Ofta äro alla branscherna förenade i ett enda företag. I avseende på arbetets art och förutsättningar skilja de sig rätt väsentligt.

I ett *spinneri*, där man kan komma in direkt från folkskolan, börjar man som "skiff flicka" och avancerar sedan, om man har gott "handlag", till spinnerska. Arbetet utföres stående och gående och fordrar god syn samt noggrannhet och påpasslighet. Flertalet spinnmaskiner äro låga och tvinga spinnerskan att gå mycket böjd. Arbetet är i regel ej tungt.

För att bli antagen till *väverska* bör man ha nått 18-årsåldern; dessförinnan kan man ha fått utföra andra arbeten såsom spolning, varpning eller andra göromål, som förekomma i en textilfabrik. En väverska bör ej vara för kort till växten, emedan hon då har svårt att sträcka sig över stolarna. Hon behöver god syn, händighet och ordningssinne. Och det är särskilt viktigt, att hon har förmåga att koncentrera sin uppmärksamhet och snabbt gripa in, när någon av de fina trådarna brister. Ett särskilt obehag vållar det starka och oavlätliga slamret i en vävsal; för den, som har goda nerver och icke lider av någon ömtålighet i hörselorganet, spelar detta dock efter någon tids vana i regel mindre roll. Gemensamt för spinnerier och väverier är — särskilt vid bomullsfabriker — dammet, som gör arbetet olämpligt för dem, som ha ömtålig hals eller klena lungor, samt den varma, fuktiga luften i arbetsalarna, som särskilt om sommaren blir pressande.

Spinning och vävning höra till de mera kvalificerade fabriksyrkena och erbjuda en hel del intresse. Särskilt inom vävningen kan man i mån av växande skicklighet komma över till mera krävande och väl avlönat arbete; allra förmånligast ställd i avseende på arbetsförtjänst är en "lager-ska". En skicklig väverska är alltid eftersökt.

Vad *trikåfabrikationen* angår, har man att skilja mellan väveri och syeri. I det senare, där man redan vid 14-årsåldern kan få börja som "pass flicka" eller "diversearbeterska", har arbetet samma karaktär som sömnad i allmänhet, alltså ett nätt, stillasittande arbete utan damm och slammer. I väveriavdelningen äro förhållandena ganska lika dem i ett annat väveri, ehuru det här icke förekommer något generande buller och arbetet är vida mindre ansträngande.

Medan arbetstillgången brukar vara ganska jämn inom textilindustrin i övrigt, har trikåfabrikationen mera karaktär av säsongarbete. Tillgången på arbetskraft synes också där vara mera riklig än inom spinnerier och väverier. I de västra delarna av Sverige, dit många textilfabriker äro förlagda, råder under normala förhållanden ofta brist på kvinnlig arbetskraft.

Porslinsindustri.

Åtskilliga arbeten utföras av kvinnor, t. ex. formning, gjutning, målning. Av dessa är målningen mest eftersökt såsom ett nätt och föga an-

strängande arbete. För enklare målning fordras ej särskilda anlag. God smak och fallenhet för teckning krävas för den finare målningen, som emellertid sysselsätter endast ett fåtal, särskilt i tryckta tider, då lyxvaror röna ringa efterfrågan. Yrket rekryteras mest ur familjer, som redan äro sysselsatta inom denna industri.

Yrket läres inom fabriken. För finare målning fordras gärna kurs vid Tekniska skolan. Full yrkesskicklighet uppnås vanligen efter ett par år. Arbetet utföres på ackord, och förtjänsten varierar efter de olika slagen av arbete. Vissa arbeten kräva stående ställning, andra utföras sittande. Arbetet inom porslinsindustrin kan medföra vissa risker för lungorna — genom inandning av vasst porslinsdamm — samt för blyförgiftning. I våra porslinsfabriker finnas dock numera moderna skyddsanordningar, genom vilka dessa risker i hög grad minskas, om blott arbetarna själva äro försiktiga.

Bryggeri- och läskedrycksindustri.

Inom detta slags industri är det tappning, sköljning, etikettering och lådpackning, som utföres av kvinnor. Då man numera använder maskiner till allt, är arbetet ej längre att anse som tungt. Det kräver knappast andra förutsättningar än en kropps-konstitution, som ej är känslig för vistelse i kalla, dragiga lokaler eller för möjligheten att få gå med våta fötter; den, som är ömtålig för förkylning eller har fallenhet för reumatism, passar ej i yrket. God syn kräves vid sköljningen, då det gäller att svara för att icke smuts eller korksmulor finnas i flaskorna. Arbetet utföres stående.

Ehuru arbetet icke i och för sig erbjuder något större intresse, är yrket dock eftersökt, tack vare de förmåner, som en bland kvinnor sällsynt stark organisation tillförsäkrat arbeterskorna. Avlöningen är god, därtill komma fördelaktiga bestämmelser i avseende på sjukdom, semester och pension. Ingen intages i yrket före fyllda 18 år; innan man får fastare anställning, går man 3 månader som extra och avlönas då med timpenning.

Hantverksyrken.

Medan fabriksarbetet representerar stordriften, den i en massa detaljarbeten uppdelade massproduktionen, så sker produktionen inom hantverket i mindre skala och inriktar sig mindre på den stora allmänhetens behov än på de enskilda människornas säregna krav. Inom hantverket förekommer visserligen också en viss uppdelning av arbetsuppgifterna, men det är likväl oftast så, att hantverkaren behärskar hela yrket och är i stånd att ensam åstadkomma den färdiga arbetsprodukten. Hantverket har alla det "facklärdas" yrkesarbetets särdrag. Det räcker där inte bara med en mekaniskt uppdriven specialfärdighet; det kräves trägen möda, innan man når fram till full yrkesskicklighet. Hantverket tar i anspråk hela människan: intelligens, smak, fantasi, praktisk blick, händighet och anpassningsförmåga; den ena uppgiften är inte den andra lik,

utan det fordras ständigt ny eftertanke, nya praktiska tag. Det är detta, som gör hantverket så omväxlande och intressant; det är också detta, som sporrar den duglige till ständigt nya framsteg, som utvecklar och ger arbetsglädje. Den som strävar till självständighet i arbetet, den som drömer om att en gång bli "sin egen", den finner ofta inom hantverket de bästa förutsättningarna för att nå sitt mål.

Erfarenheten visar, att de som spått undergång åt hantverket, därför att mycket av vad som förr framställdes hantverksmässigt numera också fabriceras inom industrin, saknat blick för att hantverk och industri kunna trivas vid sidan av varandra. Genom masstillverkningen i fabriker ha en hel del varor gjorts lättare tillgängliga för den stora allmänheten. Men detta utesluter ej efterfrågan på varor, som bära en mera personlig prägel och äro mera direkt avpassade efter vissa särskilda förutsättningar, och det är just sådana varor, som framställas inom hantverket. Dessutom finns det ju åtskilliga hantverksyrken, där det inte alls förekommer eller kan förekomma någon konkurrens med industrin.

Inom hantverket finns det rent manliga och rent kvinnliga yrken, men också en del yrken, som kunna idkas av både kvinnor och män. Inom det kvinnliga hantverket intages av ålder främsta platsen av

Sömnadsyrket.

Detta yrke omfattar en hel del var för sig skilda branscher: llnnesömnad, klädningsömnad, dräkt- och kappsömnad (damskrädderi), väst- och byxsömnad, pälssömnad, mössömnad m. m., och inom de olika branscherna finnas återigen specialområden, vilka dock, där yrket drives hantverksmässigt och på ett högre plan, var för sig ha karaktären av "facklärd" yrken. Verkligt "detaljarbete" med långt driven specialisering förekommer emellertid vid tillverkningen av konfektionsvaror å syfabriker. Man kan alltså just inom sömnadsyrket iakttaga skillnaden mellan fabriksarbetet med dess uppdrivna snabbhet i utförandet av någon liten detalj och hantverket, där var och en har tillfälle att nedlägga personlig smak och omsorg på något, som — även om det icke utgör det fullständiga arbetsresultatet — dock under ens händer växer fram till ett helt för sig och har sin särskilda prägel. En arbeterska på en syfabrik står nog ofta ganska rådlös inför uppgiften att tillverka ett fullt färdigt plagg; hon gör därför klokt, om hon söker placering på olika slags detaljarbeten, så att hon på det viset förvärvar sig mera mångsidiga kunskaper i yrket.

Vissa sömnadsyrken ha en utpräglad säsongkaraktär, t. ex. damskrädderiet och pälssömnaden; i något mindre mån är detta fallet även med väst- och byxsömnaden samt klädningsömnaden. Inom mössömnaden och llnnesömnaden är arbetet mera jämnt året om. Arbetet betalas vanligen pr styck, och förtjänsten blir då givetvis störst under den bråda tiden, när det är fullt upp med arbete. I ateljéer, som äro förbundna med de större varuhusen, söker man emellertid under den döda säsongen, då beställningsarbetet tryter, bereda stammen av skickliga arbeterskor sysselsättning och förtjänst genom lagerarbete.

Om man jämför veckoförtjänsten inom olika branscher, varierar den givetvis med de olika arbeterskornas skicklighet och träning; räknar

man med genomsnittet, linner man, att damskrädderiet, väst- och byxsömnaden samt mössömnaden betala sig bäst; närmast i förtjänst kommer pälssömmerskan och en specialist (inom damskrädderiet), presserskan: något lägre ner på skalan finner man en annan specialist, brodösen (hennes förtjänst varierar dock ganska mycket allt efter olika moderiktningar); och därefter komma klädningssömnaden med specialyrkena kjolsömnad och livsömnad samt lannesömnaden, inom vilken skjortsömnad utgör en särskild gren.

De olika sömnadsyrkena kräva alla ordningssinne, händighet och god syn. För lannesömmerskan spelar noggrannhet i detaljerna den största rollen, medan klädningssömmerskan och brodösen i hög grad behöva smak, fantasi och stilkänsla. Konfektionsarbeterskan måste vara i besittning av vad man kallar "flyhänthet". Presserskans arbete är tungt och kräver goda kroppskrafter. Ju mera arbetet utföres för hand (t. ex. broderi och garneringsarbete), desto mindre fordrar det av muskelstyrka. Då sömnad fordrar stillasittande och ofta frestar till hopsjunkna ställning, är yrket mindre lämpligt för dem, som äro blodfattiga eller ha klen bröst. Inom mösstillverknigen förekommer putsning med cyankalium, vilket kan medföra skadliga verkningar för hälsan.

Inom sömnadsyrket — åtminstone klädsömnad och lannesömnad — är det vanligt, att även de ledande befattningarna innehavas av kvinnor. En klädsömmerska kan t. ex. avancera till uppsätterska (225—250 kronor pr månad) och proverska (300—350 kronor pr månad) och i bästa fall bli föreståndarinna eller innehavare av egen ateljé.

Det finns också en annan väg att tillgodogöra sig sina kunskaper i klädsömnad, nämligen genom sömnad i hemmen. Det är få yrkesidkare, som äro så efterfrågade och uppskattade som en riktigt skicklig hemsömmerska, som förstår både att sy nytt och att tillgodogöra äldre material, som under hennes konstförfarna händer finner ny och tilltalande användning. När hon skaffat sig en kundkrets, är hon nästan säker på att ständigt vara upptagen och har en god dagsförtjänst utöver det fria kosthållet i familjerna.

Det finns ett annat slags "hemsömmerskor", de som i eget hem utföra särskilt enklare men även finare lannesömnad åt större eller mindre affärer; dessa ha vanligen mycket lägre betalning än ateljésömmerskor. Undantag från den dåligt betalda hemsömnaden gör väst- och byxsömnad, som till stor del utföres av yrkesarbeterskor i deras eget hem. Utbildningen inom denna sömnadsbransch försiggår vanligen också hos sådana hemarbeterskor, mera sällan på något skrädderi.

Vad för övrigt utbildningen i yrket beträffar, är det för närvarande i Stockholm väl sörjt för denna inom klädsömnadsyrket. En flicka, som i skolan visat fallenhet och lust för att sy, kan bli antagen som elev vid Stockholms stads verkstads- och lärlingsskolor för klädsömnad, där hon under två år får praktisk och teoretisk undervisning i yrket. För den, som omedelbart efter folkskolan lyckas få anställning som elev på någon syateljé, finnes möjlighet att begagna sig av lärlingsskolans undervisning en dag i veckan för att därigenom fortare gå framåt i sitt yrke. Likaså kan man efter att ha varit ute i yrket någon tid få särskild övning och fortsatt specialundervisning i olika slags aftonkurser (se sid. 40).

Några av de flickor, som fått sin första utbildning i den kommunala sömnadsskolan, ha sedan efter några års arbete å syateljé — de ha oftast lätt för att få anställning med god förtjänst — genomgått den högre kursen för utbildning av arbetsledare och yrkeslärarinnor i sömnad i Fredrika-Bremer-Förbundets sömnadsskola (se sid. 40) och sedermera återkommit till sin gamla skola som skickliga yrkeslärarinnor i stadens tjänst. Ett annat slags påbyggnad i yrkesutbildningen får man genom att bli elev i Stockholms tillskärarakademi, som utbildar tillskärare på sömnadens olika områden. Dessa ha i allmänhet väl betalt, en tillskärerska i en kappsömnadsateljé t. ex. omkring 400 kronor i månaden.

Sömnadsyrket har under senare år haft att uthärda konkurrens från konfektionsvaror, som i stor mängd kunnat till billigt pris införas från utlandet. Den nedgång i beställningsarbetet, som förorsakats härav, gör sig emellertid nu mindre kännbar, och man har god anledning att hoppas på bättre tider för detta yrke, där de förbrukade varorna ju ständigt behöva ersättas av nya. Här liksom nästan överallt gäller det, att den, som är väl kunnig i sitt fack, lätt finner och bibehåller sin anställning, medan det är den utbildade arbetskraften, som drabbas av de dåliga tidernas besvärligheter. Den största efterfrågan på arbeterskor synes f. n. råda inom mösstillverkningen, väst- och byxsömnaden samt pälssömnaden; i det sistnämnda yrket är det kvinnlig arbetskraft, som användes för hop-syning av skinnen, ett ganska fordrande sömnadsarbete.

Kläd- och linnesömnaden ha utom övriga trevliga sidor den fördelen, att den skicklighet, man förvärvat i sömnad, också kommer till god nytta i det egna hemmet. Även den som icke vill utbilda sig till yrkessömmerska har stor nytta av att lära sig sådan sömnad, som ingår i en god utbildning för hemmets uppgifter. Sömnad för hemmets behov kan läras i vissa kommunala skolor (se sid. 40) samt i åtskilliga skolor, som avse utbildning i olika grenar av husmoderlig verksamhet (se sid. 42—44).

Modistyrket

står nära sömnadsyrket. I kanske ännu högre grad än inom sömnadsyrket erfordras det här att kunna göra ett nätt och smakfullt arbete, att ha sinne för form och färg och att ha sin lust i att få skapa det, som är vackert. Det fordras också fina och smidiga fingrar, som icke heller få sakna en viss styrka. Modistyrkets avigsida är dess utpräglade karaktär av säsongarbete: endast några månader höst och vår kan man räkna på att ha fullt upp med arbete. Det är därför brukligt att under säsongen anställa extra säsongarbeterskor och att under den övriga tiden hålla endast en fåtalig fast personal. I de stora modehusen finnas ju åtskilliga möjligheter att utanför säsongen använda modister för en del finare småarbeten. För en modist är det emellertid — liksom i andra utpräglade säsongyrken — mycket värdefullt att kunna även något annat, att ha vad man kallar ett "komplementyrke" att tillgripa under den döda säsongen; hon kan t. ex. också utbilda sig till brodös.

Inom modistyrket utgår avlöningen pr vecka eller månad. Från elev når man först fram till att bli förarbeterska med en lön upp till 175 kronor i månaden, blir sedan andra modist och slutligen första modist eller kan-

ske sin egen. En första modist brukar förtjäna omkr. 250 kronor i månaden. För utbildning i modistyrket (till förarbeterska) finnes i Stockholm, Repslagaregatan 24, en kommunal verkstads- och lärlingsskola med undervisning alla veckodagar under 4 terminer.

Damfrisering

är ett yrke, där arbetstillgången visserligen är i någon mån beroende av moderiktningar och konjunkturer, men där likväl alltid kvinnlig arbetskraft tas i anspråk i rätt betydande omfattning. Den lämpligaste åldern för inträde i yrket torde vara 16—18 år. Yrket är rätt ansträngande, särskilt för ben och fötter genom det ständiga ståendet, och det är därför gott att ha en stark kropps-konstitution. Arbetstid 8,30 f. m.—7 e. m. vardagar. Noggrannhet, behändighet och smak äro förutsättningar för att bli en skicklig hårfrisörska. Fördelaktigt är att vara av medellängd, att ha ett gott utseende och behagligt väsen. Arbetet är självständigt och ganska omväxlande samt ger god utkomst, särskilt om man lyckas arbeta sig fram till att bli sin egen. Svenska hårfrisörskor sägas vara efterfrågade även i utlandet.

Det finnes intet annat sätt att lära yrket än att börja som elev hos någon hårfrisörska. Under de första månaderna bruka eleverna erhålla en månadslön av 25—30 kronor, vilken givetvis stiger med växande skicklighet; efter 3—4 års lärotid torde avlöningen för ett skickligt biträde uppgå till 200—250 kronor i månaden.

Frisör- och barberaryrket.

Inom frisöryrket (rakning, klippning) har det blivit alltmera vanligt att anlita kvinnlig arbetskraft. I Stockholm äro ungefär $\frac{1}{4}$ av mästarerna inom yrket kvinnor. Förutsättning för lämplighet i yrket är framför allt mjukhet i handleden eller med andra ord en snabb, lätt hand, vidare ordning och renlighet samt fast karaktär. Närsynthet är till stort besvär. Likaså bör yrket undvikas av dem, som ha svårt för att stå (plattfot, åderbrock) eller ha kläna lungor (ställningen klämmer lätt ihop bröstet, särskilt om man är över medellängd). Under lärlingstiden, som beräknas till fyra år, åtnjutes avlöning, för närvarande 13 kronor pr vecka under första, 27 kronor under fjärde läroåret; därefter kan förtjänsten växla mellan 40 och 60 kronor pr vecka. Tillgången på arbete är tämligen jämn året runt. Inträde i yrket sker vanligen i åldern 15—17 år, och lärlingarna, som bindas genom kontrakt, undervisas under lärlingsåren i Stockholms frisörskola, en av Stockholms frisörmästarförening anordnad utbildningsanstalt för yrket, där en tredjedel av eleverna äro flickor.

Konsthantverk.

För den, som har konstnärliga anlag (alltså utpräglad fallenhet för teckning eller modellering, stilkänsla, händighet, färgsinne), erbjuder konsthantverket ett arbetsfält, där man i särskilt hög grad torde

känna den glädje i arbetet, som följer med den intresserade personliga insatsen. En högt driven skicklighet inom något konsthantverk betingar i regel god arbetsförtjänst, men avsättningen för konsthantverkets produkter — vilka mer eller mindre få anses som lyxföremål — och därmed tillgången på arbete varierar givetvis med växlande konjunkturer, så att arbetsmarknaden på detta område är känsligare för inverkan av tryckta tider än inom sådana arbetsgrenar, där man förnämligast tillverkar nödvändighetsvaror.

De grenar av konsthantverk, som sysselsätta kvinnor i största utsträckning, äro

Vävnad och konstsoömnad.

Den svenska vävnadskonsten och konstsoömnaden har av ålder stått högt, därom vittna icke minst alstren av vår gamla hemslöjd. Med anknytning till gamla goda traditioner och med begagnande av nya uppslag har det också, tack vare konstnärligt och praktiskt begåvade kvinnors gedigna insatser, i vårt land utbildats en självständig textilkonst av hög klass, som överallt i andra länder tillvinner sig erkännande och beundran. Man vågar också hoppas, att den svenska handvävnadens och konstsoömnadens alster i stigande grad skola finna avnämare både inom vårt land och långt utanför dess gränser och att det alltså på detta område skall uppstå ett allt starkare behov av intresserade och väl skolade arbetskrafter.

Har man den erforderliga begåvningen (framför allt ett verkligt färgsinne och händighet), så att man kan nå fram till att göra ett förstklassigt arbete i konstnärlig vävnad eller konstsoömnad, bör man genom våra förnämsta ateljéer på området kunna få tillfälle till god förtjänst och relativt självständigt arbete — måhända på egen verkstad. Man kan redan vid helt unga år komma in i någon av Handarbetets Vänners lägre skolor för att sedan fortsätta i deras yrkesskola för textilt konsthantverk, eller man kan skaffa sig den första utbildningen vid Tekniska skolans lägre avdelning för kvinnliga lärjungar och därefter övergå till den högre konstindustriella skolan, som bl. a. ger utbildning både i vävnad och konstsoömnad. Det finns också andra möjligheter att få lära sig både konstvävnad och handvävnad av enklare slag (se sid. 41), vilka färdigheter kunna finna användning i vävstugan på någon herrgård eller vid arbete åt någon firma, som försäljer hemslöjdsalster. För den, som vill bli *arbetsförestånderska* vid någon anstalt, där vävning bedrives, t. ex. vid hospitalen (ordinarie statsanställning), eller *lärarinna i vävning*, t. ex. vid en folkhögskola, eller *arbetsledare* inom hemslöjdsarbetet, kräves givetvis längre och mera ingående utbildning (se sid. 41) än för yrkesväverskan.

Men det är inte bara vävnad och konstsoömnad, som ingå i det kvinnliga konsthantverket. *Spetsknyppling* och *spetssömnad* höra ju också av gammalt dit; och det finns numera också kvinnliga *ornamentsbildhuggare* (träskulptörer) liksom kvinnliga utövare av sådana yrken som *ciselering*, *gravering* och *konstsmide* (däribland också guldsmedsarbete). För utbildning i de sistnämnda förvärvsgrenarna ävensom för skolning till *tex-*

tare eller *mönstertecknare* hänvisas i främsta rummet till Tekniska skolan (se sid. 41). Färdighet i mönsterteckning kan få användning för olika ändamål; tecknare för tryck och bokhantverk torde f. n. ha de bästa utsikterna att erhålla arbete. Det gäller emellertid för samtliga nyssnämnda slag av verksamhet, att regelbunden tillgång på arbete eller fasta anställningar icke äro att räkna med, så länge de tryckta tiderna fortfara. För utbildning i *guldsmedsyrket* finnes kommunal verkstads- och lärlings-skola.

Fotografyrket.

Å fotografiska ateljéer användes kvinnlig arbetskraft för olika uppgifter, dock mest för kopiering och retuschering. Yrket förutsätter en viss konstnärlig blick och vana vid teckning. Det är önskvärt att som förberedelse genomgå en del kurser vid Tekniska skolan. Den egentliga utbildningen erhåller man emellertid såsom elev hos någon yrkesfotograf, där man under de första 5—6 månaderna får betala en avgift, tillsammans omkr. 500—600 kronor. Efter 1 års elevtid kan man påräkna någon avlöning. Fullständigt utbildad är man vanligen efter 3—4 år.

Som det är påfrestande för hälsan både att mycket vistas i mörkrum och att sitta lutad över retuscheringsarbete, bör man inte välja fotografyrket, om man inte har god hälsa. I Stockholm är konkurrensen inom yrket f. n. stark. Endast på högt kvalificerad arbetskraft är det brist.

En fördel med yrket är, att det icke kräver särdeles stort kapital för att bli sin egen. I landsorten är det många ateljéer, som ägas och förestås av kvinnor.

Husligt arbete.

Det är en sak, som ställer sig betydligt olika för en gosse och för en flicka, då de skola välja yrke. Gossen vet, att när han skaffar sig en viss yrkesutbildning eller väljer en viss levnadsbana, så är detta ett arbetsfält, där han i de flesta fall — om han nu gjort sitt val med omsorg och eftertanke — också för framtiden kommer att ha sin väsentliga verksamhet. För flickan ställer det sig annorlunda. Det är sannolikt eller åtminstone mycket möjligt, att hon förr eller senare kommer att överge sitt yrkesarbete och få sin väsentliga verksamhet förlagd inom hemmet. De flesta yrken ge ju inte alls någon färdighet i vad som kräves av en husmor, och hon får därför ofta nog i sin nya ställning pröva på sådana svårigheter, som följa med att komma illa förberedd till ett krävande kall. Den motsättning mellan yrkesuppgiften och den husmoderliga uppgiften, som många få lida under, förekommer givetvis inte, om det yrkesarbete man valt ligger på det husliga arbetets område.

Detta är ett skäl, varför det husliga arbetet är att rekommendera såsom yrkesarbete för de flickor — och de äro många — som ha praktisk fallenhet och äro roade av husliga värv. Men det finns också andra skäl, som tala i samma riktning. Det husliga arbetet är ett sunt och omväxlande arbete; det tar både kropps- och själskrafter i anspråk, kräver inte bara färdighet i olika praktiska göromål, utan också omtanke, uppfinningsförmåga och organisationstalang, utvecklar alltså hela människan.

Och det är, om man inte glömmer att räkna naturaförmånerna, ett relativt väl betalt yrke, inom vilket efterfrågan på goda arbetskrafter i regel är större än tillgången. Här som på andra områden är det otvivelaktigt stor skillnad på lågt och högt kvalificerat arbete, på goda och dåliga arbetsförhållanden. Man kan inte på något sätt jämnställa t. ex. restaurangdiskerskans enkla, enformiga och föga tilltalande arbete med det synnerligen betydelsefulla och verkligt ledande arbete, som utföres av en statsanställd, väl avlönad köksförestånderska vid något av våra hospital.

Flertalet av dem, som ha hushållsgöromål till yrke, arbeta emellertid såsom hembiträden. Även inom hembiträdesyrket finns det ju många olika grader — från den, som endast utför lärlings- eller hjälparbete åt husmodern, till den, som på eget ansvar förestår ett ungarhushåll. Den mest eftersökta arbetskraften i familjer av ordinär storlek är ensamjungfrun, som kan sköta både matlagning och de sysslor, som höra till hemvården. I större hus uppdelas arbetet på husa, kokerska och kanske ännu flera hembiträden. Den, som är bäst avlönad, är kokerskan, om hon är verkligt skicklig i sitt fack.

Det är givet, att så olika som de många enskilda hemmen äro, så måste hembiträdenas arbetsförhållanden bli mycket växlande i olika anställningar. En nackdel hos yrket är svårigheten att reglera arbetstiden i ett hem så som i många andra yrken. Den långa arbetsdagen och den större bundenheten äro väl till en viss grad betingade av arbetets art, men väsentliga förbättringar kunna dock åstadkommas genom god organisation av arbetet. Ett kunnigt — alltså eftersökt — hembitråde har numera icke svårt att erhålla en sådan plats, där överenskommelse om viss bestämd fritid träffas vid anställningen. En tids ledighet om sommaren utan avdrag på löneförmånerna blir också alltmer vanlig.

På sistone har utvecklingen gått i den riktningen, att begränsad daglig arbetstid börjat tillämpas även för arbete i hemmen. Detta gäller framför allt de s. k. "hemsköterskorna", som icke bo inom det hem, där de ha sitt arbete, utan infinna sig där viss tid på morgonen och sluta sitt arbete viss tid på aftonen. Denna anordning kan i många fall vara fördelaktig, t. ex. för den, som gärna vill kvarstanna i det egna hemmet hos en gammal mor, eller för den, som tycker mera om att arbeta strängt en kortare del av dagen än att vara bunden längre tid med mindre anspråk på intensivt arbete. Av en hemsköterska begäres, att hon skall vara väl kunnig i alla hemmets göromål. Har hon jämn sysselsättning, förtjänar hon mera i pengar än ett hembitråde, vilket ju också är naturligt, då endast mat, icke bostad, ingår i hennes löneförmåner. Ofta anställas emellertid hemsköterskor endast för mera tillfälliga behov — alltså för kortare tider — varför de måste räkna med möjligheten att tidvis vara utan sysselsättning.

Mera tillfälligt men väl avlönat arbete ha de, som vid festliga tillfällen biträda inom familjerna med servering eller såsom "kokfruar". Av dem begäres särskilt framstående yrkesskicklighet. Så är också fallet med dem, som göra samma slags tjänst vid finare restauranger. Befattning som servitris bör sökas endast av den, som ej besväras av att stå och gå mycket; yrket fordrar — utom snabbhet, påpasslighet, fast karaktär och ett behagligt uppträdande — också goda nerver, då det är förbundet med nattvak.

Vid vissa statliga och kommunala anstalter, t. ex. hospital, sjukhus, fattigvårdsinrättningar, förekomma befattningar såsom köksföreständerska eller husmoder, vilka äro förenade med stort ansvar och vanligen in-
nebära förmanskap för en hel del underlydande personal. Till dessa be-
fattningar, som äro väl avlönade och innebära förmånen av ordinarie
anställning i allmän tjänst, krävas framstående duglighet, organisations-
förmåga och sinne för ekonomi. Underbyggnaden bör vara något mer än
vanlig folkskola, t. ex. högre folkskolan för kvinnlig utbildning, därefter
praktik i mera underordnad huslig befattning vid någon anstalt eller större
pensionat, så att vana vinnes vid hushåll i stort, samt slutligen special-
kurs (se sid. 43).

För utbildning till kokerska vid inrättningar och anstalter kan man
efter praktik i matlagning vinna inträde vid Elsa Philips husmodersskolas
kokerskekurs (se sid. 43). Anställningsmöjligheterna på detta område
äro f. n. goda.

Inom det husliga arbetets ram gives det vissa förvärvsgrenar, där kvinnor
ej sällan etablera sig som självständiga yrkesutövare. Detta gäller t. ex.
bakning (hembagerier) och korbberedning samt tvätt och strykning. Till
tvätterska passar endast den, som har goda kroppskrafter (bl. a. goda
ben och fötter) och som inte har fallenhet för reumatism eller är ömtålig
för förkylning. Även strykning är ett tämligen tungt yrke. Arbetstillgång
och arbetsförtjänst bruka vara goda för dem, som ägna sig åt tvätt och
strykning.

Det gäller inom det husliga arbetet icke mindre än på andra områden,
att den bästa förutsättningen för trevnad och framgång i yrket är en god
yrkesutbildning. Ju förr man kan komma över lärlingsstadiet, desto förr
kan man tillvinna sig den ansedda och betrodda ställning och de övriga
förmåner, som tillkomma den verkligt yrkeskunniga.

För den, som vill ägna tiden före inträdet i yrket åt att skaffa sig
en god grundläggande utbildning i olika slags hemsysslor, ges det flera
möjligheter. I folkskolans klass 8, husliga linjen, får man jämte andra
kunskaper också undervisning i vissa grenar av husligt arbete; detsamma
gäller i ännu högre grad om den tvååriga linjen B i högre folkskolan för
kvinlig utbildning. Går man därefter igenom lärlingskurs vid någon hus-
modersskola (se sid. 42—43), är man ganska väl förberedd för att börja
praktisera i yrket. Men man bör inte försumma att begagna de tillfällen till
ytterligare utbildning, som erbjudas den något mera erfarna i kortare "sär-
skilda kurser" eller "ämneskurser" vid husmodersskolorna eller vid
Stockholms stads lärlingsskola för husligt arbete. Den senare skolan, som
är avsedd att tillgodose behovet av undervisning, samtidigt med att man
innehar yrkesanställning, meddelar också lärlingsutbildning (8 timmar
i veckan) åt dem, som inträtt i yrket utan föregående skolning.

En ställning för sig intager Sunnerdahls hemskola vid Säbyholm,
Bro, som tillkommit genom en stor enskild donation med syfte att åt gos-
sar och flickor från större städer bereda tillfälle att efter folkskolans slut
under 3—4 år åtnjuta ett lanthems förmåner och därunder förvärva dels
en viss påbyggnad på sina teoretiska kunskaper, dels och framför allt färdig-
dighet i olika slag av praktiskt arbete. Vad flickorna beträffar, består det
praktiska arbetet främst i alla slags hemsysslor, vari de erhålla allsidig

utbildning under skötseln av de skolhem, på vilka ungdomarna äro fördelade. Efter att ha förvärvat allmän duglighet i husliga värv få flickorna sedan under det sista året av sin vistelse på Säbyholm enligt håg och ådagalagd lämplighet specialisera sig på ett särskilt arbete: matlagning, sömnad, barnavård eller trädgårdsarbete. Utbildningen är på alla dessa arbetsområden verkligt yrkesmässig, så att den ger kompetens för anställning i yrkesarbete.

Under hela lärotiden åtnjuta eleverna vid Sunnerdahls hemskola icke endast fri bostad och kost utan också fri undervisning. Det är givet, att de stora förmåner, som äro förbundna med en vistelse och utbildning vid Säbyholm, göra elevplatserna synnerligen eftersökta. Det fordras också alldeles särskilt goda rekommendationer i avseende på flit och uppförande för att kunna bli antagen till elev därstädes.

Lantgöromål.

Det finnes nog inte så många men kanske ändå några Stockholmsflickor, som under någon vistelse på landet fått klart för sig, att det egentligen är ett bra intressant arbete det, som utföres på en lantgård eller i ett lantushåll. Nog gäller det att vara i farten och inte spara på krafterna, men omväxlande och roligt är arbetet, särskilt för den, som tycker om djur och växter, och friskt och hurtig blir man av lantluften och beröringen med Guds fria natur. På landet behövs det icke minst kvinnlig arbetskraft. Den, som vill ta plats i ett lanthem, behöver därför inte vara rädd att bli utan arbete. Utbildning för alla slags göromål i ett hem på landet — däribland också smådjursskötsel, mjölkhushållning, trädgårds-skötsel och vävnad — får man vid någon lantushållsskola (se sid. 44).

Vill man sedan gå vidare och utbilda sig till *lärarinna* — t. ex. vid folkhögskola eller lantushållsskola i olika grenar av lantushållning eller till *hemkonsulent* för husmödrar i smärre lanthem, finnes möjlighet därtill antingen vid Rimforsa (Fredrika-Bremer-Förbundets lantushållningsseminarium) eller vid Brogård (Fackskolan för huslig ekonomi), om man har tillräckliga förkunskaper och förvärvat sig den erforderliga praktiken (se sid. 44). Då tillströmningen till denna bana varit livlig och då konsulent- och lärarinneplatserna äro tämligen få, äro anställningsmöjligheterna numera mindre goda.

Ett förträffligt yrke inom lantushållningen är att bli *mejerska*. Arbetstillgången är god och arbetet sunt och självständigt. Då särskilt ystning är ett ganska tungt arbete, krävas goda kroppskrafter. God hälsa är också nödvändig för den, som skall handskas med ett så viktigt och ömtåligt födoämne som mjölk och dess produkter. Att renlighet och noggrannhet fordras av en mejerska, ligger i öppen dag. Hon får inte vara rädd att börja arbetsdagen bittida, ty mjölken kommer in till mejeriet tidigt på morgonen. Längre fram på dagen kan hon däremot räkna på att vara mera ledig. Av skolkunskaper erfordras endast fullständig folkskola, men då yrket medför rätt omfattande räkenskaper och journal-föring, är det av vikt att vara säker i räkning och att ha god handstil.

Man börjar sin bana genom att delta i arbetet vid något mejeri och

genomgår sedan, när man vunnit minst 2 års praktik och uppnått 19 års ålder, någon av statens mejeriskolor, där den ettåriga undervisningen i de flesta fall är kostnadsfri och där man i övrigt åtnjuter både fri kost och fri bostad. Mejeriskolorna, som äro förlagda till välskötta och tidsenliga mejerier i olika delar av landet, ha till ändamål att "genom teoretisk undervisning och praktisk övning i mejeriyrket utbilda skickliga och dugliga mejerskor", vilka sedan ej bruka ha svårt att erhålla goda anställningar vid större herrgårdar eller andelsmejerier.

Trädgårdsarbete.

För den, som har ett hem i förstäderna, till vilket hör en trädgårdstäppa att sköta om, kan det vara av stort värde att få lära sig trädgårdsskötsel. Möjlighet därtill gives vid olika lanthushållsskolor (se sid. 44), vanligen i samband med utbildning i andra göromål, som förekomma i ett lanthushåll. Grundligare kan man få lära sig trädgårdsskötsel vid kurser, som kunna genomgås å Brogård (Uppland), Apelryd (Skåne) — sommarkursen — eller Torshäll (Dalarna) (se sid. 45). För dessa kurser, som äro en god förberedelse för anställning i praktiskt trädgårdsarbete, fordras icke större förkunskaper än genomgången folkskola. Vill man tänka sig att komma längre och utbilda sig till *trädgårdsläroinnna*, bör man skaffa sig grundligare förkunskaper genom att fortsätta i den kommunala mellanskolan fram till realskolexamen eller kanske hellre genomgå den högre folkskolan för kvinnlig utbildning jämte fortsättningsklass i vissa ämnen. Man fyller då fordringarna för att efter ett par års trädgårdspraktik — eventuellt genomgång av någon av de här förut nämnda kurserna — vid 20-årsåldern kunna komma in i den tvååriga kursen vid Fredrika-Bremer-Förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola, Apelryd, *Båstad*, vilken även utbildar kvinnliga trädgårdsmästare. Sätter man som sitt mål att bli *trädgårdsmästare*, kan man nå dit också på en billigare väg, som fordrar mindre teoretisk underbyggnad men längre förberedelse i praktiskt trädgårdsarbete, nämligen genom någon av statens trädgårdsskolor (se sid. 45). Man har emellertid där att tävla om elevplatserna med en mängd manliga sökande, som ofta ha många års praktik att stödja sig på; de kvinnor, som lyckats komma in vid dessa trädgårdsskolor, äro hittills mycket fåtaliga.

För trädgårdsarbete fordras god hälsa och goda kropps krafter — man får inte vara rädd för att taga i med det tyngre arbetet. Har man kärlek till naturen och glädje av att vårda det, som spirar och växer, ger arbetet i trädgården rik tillfredsställelse; det är också omväxlande och hälsosamt och ger under gynnsamma förutsättningar god bärgning.

Hälso- och sjukvård.

Baderska.

Baderskor i ordinarie kommunal tjänst finnas vid skolor, sjukhus och vissa fattigvårdsanstalter; dessa åtnjuta den fasta kommunala anställningens förmåner, bl. a. pensionsrätt.

I enskild tjänst vid de för allmänheten öppna badanstalterna är arbetstiden synnerligen lång, 10—12 timmar (dock något mindre 3 dagar i veckan), varför man blir synnerligen bunden. Den långa vistelsen inomhus i varm, fuktig luft inverkar ej fördelaktigt på hälsan. Goda kroppskrafter äro önskvärda. Arbetet är självständigt och ofta omtyckt av dem, som ägna sig däråt. En massagebaderska har relativt bra betalt; den fasta avlöningen för andra baderskor står knappast i rimligt förhållande till den långa arbetstiden; förtjänsten ökas i bästa fall rätt väsentligt genom den likväl alltid osäkra inkomsten av drickspengar, särskilt på avdelningarna för dyrare badformer.

Yrket rekryteras vanligen från de något äldre årsklasserna.

Sjuksköterska.

För att bli en god sjuksköterska fordras många goda egenskaper: först och främst ett sinnelag, som gör, att man finner glädje i att hjälpa och lindra; tålmod och gott humör i förening med en viss auktoritet; ett gott och behagligt sätt, förmåga att anpassa sig efter olika förhållanden och olika människor, noggrannhet och plikttrohet samt snabb uppfattning; vidare goda kroppskrafter — stränga fordringar på läkarbetyg — god syn och hörsel, praktisk läggning och allmänt god skolunderbyggnad — särskilt goda kunskaper i räkning samt i svensk skrivning (man måste i många fall kunna sätta upp rapporter och inlagor, föra journaler o. s. v.). En avdelningssköterska på ett sjukhus har alltid en hel del personal under sig och har därför också behov av sådana egenskaper, som böra finnas hos en arbetsledare.

Passar man för kallet — detta brukar utrönas under en provtid, som inleder utbildningen — har man goda utsikter på banan. Sjuksköterskor i allmän tjänst (vid sjukhus, hospital, distriktssköterskor, dispensärsköterskor och stadssköterskor) ha på senare tider fått sina ekonomiska villkor väsentligt förbättrade, bl. a. äro de tillförsäkrade pension; ett växande behov av arbetskrafter gör sig också gällande på olika områden av den offentliga sjukvården. Även i privatvård har efterfrågan på skolade sjuksköterskor mer och mer ökats. Givetvis har privatsköterskan icke samma säkerhet för jämn tillgång på arbete som de förut nämnda sköterskorna med fast anställning, ej heller har hon pensionsrätt, men även privatsköterskans yrke måste anses vara ett gott kvinnligt yrke, som ger många rik tillfredsställelse. En del sköterskor finna även anställning på privata kliniker och sjukhem eller vid läkares privata mottagningar.

En sjuksköterska måste ha en god utbildning för sitt kall. Såsom villkor för pensionsrätt är stadgat, att utbildningen skall ha försiggått vid av Kungl. Maj:t godkänd sjuksköterskeskola, där utbildningen omfattar minst 2 år.

Vid vissa utbildningsanstalter, såsom Röda Korset och Sofiahemmet, fordras i regel för att bli antagen som elev, att man genomgått 8 klasser i högre flickskola. För den, som genomgått högre folkskolan för kvinnlig utbildning jämte fortsättningsklass, torde emellertid inga hinder möta att bli antagen som elev vid dessa utbildningsanstalter. Lärotiden är vid

Röda Korset 3 år (därav $1\frac{1}{2}$ år som elev, $1\frac{1}{2}$ år som provsköterska), vid Sofiahemmet $3\frac{1}{2}$ år (därav $1\frac{1}{2}$ år som elev, 2 år som provsköterska). Under utbildningen, som delvis försiggår vid Sabbatsberg eller Serafimerlasarettet, åtnjutes fri bostad och kost. En kursavgift betalas, som dock sedermera till större delen intjänas genom den ersättning för arbetet, som lämnas under det tredje läroåret.

Den, som kommer från folkskolan, kan lämpligen välja en annan väg för att bli sjuksköterska. En hel del av våra länslasarett tjänstgöra som utbildningsanstalter för sjuksköterskor, och fordringarna på förkunskaper äro där mindre stränga, ehuru man gärna bör ha någon utbildning utöver folkskolan, t. ex. högre folkskolans två-åriga linje. En god förberedelse för sjuksköterskeskolan är även utbildning i husligt arbete och barnavård (se sid. 42, 43, 46).

För att vinna inträde vid godkänd sjuksköterskeskola (t. ex. länslasarett) fordras att ha fyllt 20 år. Om man har goda kroppskrafter, kan man redan något tidigare genomgå förberedande kurs (vanl. ett-årig) såsom elev vid något mindre lasarett; man har då allting fritt men ingen ersättning. Är man beroende av att under förberedelsestiden icke vara utan kontant avlöning, kan man få se och lära åtskilligt, om man får anställning som sjuksköterskebiträde på något sjukhus, där det finnes ett större antal elever.

För undervisningen vid länslasarett erlägges ingen avgift; arbetet i praktisk sjukvård ersättes genom fri bostad, kost, vedbrand m. m., stundom också någon lön. Om utbildningstiden omfattar mer än två år, vilket börjar bli vanligt, åtnjutes lön under den följande tiden; vanligen får man då göra tjänst som biträdande sköterska.

Den uppdelning av göromålen i egentlig sjukvård och vanliga hem-sysslor, som förekommer vid sjukhus för kroppsligt sjuka, där man har både sjuksköterskor och sjuksköterskebiträden, förekommer ej på sinnessjukhusen, där alla förekommande sysslor utföras av sköterskepersonalen. Utbildningen, för vilken förutsättes minst fullständig folkskola, sker vid själva sinnessjukhusen. För tillträde till elevkursen för utbildning av sköterskor fordras att hava fyllt 20 år; ordinarie anställning kan vinnas tidigast vid 24 år efter genomgången minst 2-årig elevkurs och minst 2 års tjänstgöring som extra sköterska. Lön åtnjutes redan under elevtiden.

För att bli anställd som sköterska vid sinnessjukhus fordras fullgod kroppslig och andlig hälsa och frihet från sjukdomsanlag. Vården av sinnessjuka kräver i särskilt hög grad tålmod, lugn, taktfullt uppträdande och ett vänligt sinnelag.

Sjuksköterskeyrket anses påfrestande, varför pensionsåldern inträder redan vid 55 år.

Vid all slags sjukvård förekommer nattvak. Svårigheter möta ofta för begränsning av arbetstiden, ehuru man strävar att tillgodose behovet av viss föreskriven ledighet.

Råd och upplysningar om allt, som rör yrket, kunna erhållas å Svensk sjuksköterskeförenings upplysningsbyrå, Brahegatan 56.

Barnmorska.

Barnmorskeyrket kräver — särskilt för den som har ett lantdistrikt, där det gäller att vilken tid på dygnet som helst vara beredd att färdas en kanske lång och besvärlig väg och att ofta ensam taga ansvaret vid kritiska tillfällen — en kraftig kropps-konstitution samt sådana andliga egenskaper som lugn, rådighet, samvetsgrannhet och god omdömesförmåga. Enformigt är yrket ingalunda, och för den, som tycker om att få vara med och reda upp förhållanden, som höra till livets väsentligheter, har det givetvis sin lockelse. Någon jämn och avmätt arbetstid får man inte räkna på, och inte heller får man vara nogräknad med nattsömn. Men så komma där också tider av lugn, då man kan få vila ut. Och en belöning för sin möda får man i tillfredsställelsen över att ha kunnat bringa en oftast tacksamt uppskattad hjälp.

Vad utkomst-möjligheterna beträffar, äro de rätt varierande. Den barnmorska, som endast utövar privatpraktik, är naturligtvis beroende av den omfattning, och ersättningen utgår efter mycket olika taxa allt efter familjernas ekonomiska förhållanden. För de barnmorskor — distriktsbarnmorskor — som äro anställda i allmän tjänst, finnes pensionsrätt, och den fasta avlöningen, som utgår dels i naturaförmåner (bostad, vedbrand), dels i kontant ersättning, får icke understiga ett visst fastställt belopp; därtill kommer ersättning för varje förrättning enligt taxa, som dock ofta frivilligt överskrides.

Yrket har, sedan förhållandena på senare tider väsentligt förbättrats, blivit ganska livligt eftersökt, så att tillgången på arbetskrafter för närvarande får anses god.

De teoretiska fordringarna för inträde vid utbildningsanstalterna äro ej högre än fullständig folkskolekurs. Nyttigt är emellerid att genomgå folkskolans klass 8 eller högre folkskolan för kvinnlig utbildning, B-linjen, samt att därefter före början av barnmorskekursen ägna sig åt husligt arbete, gärna med tillfälle till någon övning i barnavård eller sjukvård.

En av statens utbildningsanstalter för barnmorskor är förlagd till Södra barnbördshuset i Stockholm. Antagandet till elev — tidigast vid 21 års ålder — föregås av en månads provtjänstgöring för utrönande av lämplighet för kallet. Utbildningen, som är kostnadsfri, pågår sedan i 23 månader, varunder eleven bor å undervisningsanstalten och för mat därstädes betalar 600 kr. pr år. För utrustning av kläder vid kursens början samt för anskaffande av instrument m. m. vid kursens avslutande beräknas 800 kronor.

Barnavård.

Insikten om betydelsen av att späda barn få en omsorgsfull och sakkunnig vård har framkallat efterfrågan på väl utbildade *barnsköterskor*. Ofta samarbeta barnmorska och barnsköterska, så att den senare tar hand om det späda barnet och svarar för dess skötsel de första veckorna. För sådan kortare tjänst erhåller den utbildade barnsköterskan dagavlöning, varierande mellan kr. 3 och 3:50. Men oftast blir hennes anställning av mindre tillfällig natur. Ej sällan anser man sig behöva hennes hjälp, tills

barnet hunnit över spädbarnsåldern eller ännu längre, och kanske får hon efter hand ta ansvaret för den första vården om flera småtingar inom en syskonkrets. Vid årsanställning varierar lönen mellan 50 och 70 kr. pr månad. Till den i familj anställda barnsköterskans göromål höra utom den direkta barnavården också all den tvätt, matlagning och sömnd, som kommer i fråga för barn intill 2 år.

Efterfrågan på utbildade barnsköterskor för familjernas behov brukar vara beroende av de ekonomiska förhållandena och är för närvarande mindre livlig. Förutsättningar för lämplighet som barnsköterska äro: kärlek till barn, tålmod, noggrannhet, plikttröhet, goda nerver (särskilt då det gäller att ha tillsyn över många barn), friska lungor (späda barn ytterst känsliga för tuberkelsmitta), god hörsel (man måste kunna vakna, om barnet är oroligt).

Yrkesutbildning för barnsköterskor, vilken brukar omfatta vård (dag och natt) av späda barn och koltbarn jämte vissa slags hushållsgöromål och sömnd, meddelas numera vid åtskilliga anstalter för barnavård (se sid. 46). Sådan utbildning i barnavård, som bör ingå i en allmän utbildning för uppgifterna inom ett hem, meddelas vid högre folkskolan för kvinnlig utbildning, linje B, samt vid Sunnerdahls hemskola, Maria husmodersskola och Engelbrekts husmodersskola (se sid. 42). Vid Sunnerdahls hemskola kunna flickorna det sista året specialisera sig på barnavård och erhålla då en synnerligen gedigen utbildning för barnsköterskekallet. Vad de båda husmodersskolorna beträffar, kunna deras elever efter barnavårdskursen få tillfälle till kompletterande utbildning i vården av nyfödda barn vid Stockholms privata förlossningshem eller Pro Patria, vilket givetvis i hög grad ökar deras skicklighet i den ömtåligaste delen av barnavården.

Utom i enskilda familjer har man behov av kunniga barnsköterskor vid barnkrubbor (för spädbarn och koltbarn), barnhem och barnsjukhus. Biträdesplatser å sådana anstalter äro eftersökta och ge relativt god utkomst. Med framstående duglighet och god utbildning (se sid. 47) kan man nå fram till befattningar som *föreståndarinna* för krubbor eller barnhem eller som *lärlarinna* i barnavård.

Lärlarinneyrken.

Det finns många slags lärlarinneyrken. Än gäller det att undervisa helt små barn i en lekskola eller i en småskola, än kan det gälla elever, som kommit ganska långt upp i ungdomsåren, t. ex. vid en husmodersskola eller en yrkesskola. Än gäller det mest teoretiska kunskaper, än något praktiskt arbete, ofta båda delarna. Och naturligtvis ställer varje lärlarinneyrke i viss mån olika fordringar på lärlarinnan.

Men somliga egenskaper böra finnas hos *alla* lärlarinnor. God syn och hörsel liksom ett gott talorgan äro värdefulla för en lärlarina. Ännu bättre är det att hava ett gott humör, tålmod och goda nerver. Det räcker inte med goda kunskaper i det särskilda facket, det behövs också en god allmänbildning, och det behövs förmåga att på ett intresseväckande och lättfattligt sätt meddela, vad man vet, åt andra. Det be-

hövs framför allt ett levande intresse inte bara för det, som undervisningen rör sig om, utan också för var och en av de små eller unga människor, man fått att handleda. En lärarinna bör ha god blick för det säregna hos var och en av sina elever; hon bör också vara i besittning av den särskilda gåvan att med små medel inge och uppehålla respekt. Och hon bör slutligen ha ett utpräglat sinne för opartiskhet och rättvisa.

Läraryrket var ett av de första yrken, som öppnades för kvinnor, och många äro de, som funnit, att just detta kall passar dem och ger dem stor tillfredsställelse. Det är därför ofta trångt på lärarinnebanan.

Den allmänbildning, en fullständig folkskolekurs ger, räcker i regel icke till för inträde i de läroanstalter, som utbilda lärarinnor. Om ens hög står till sådan verksamhet, bör man därför fortsätta sin skolgång antingen i den kommunala mellanskolan eller i högre folkskolan för kvinnlig utbildning. Innan man får tillträde till läroanstalter, som utbilda lärarinnor i praktiska ämnen (skolkök, slöjd, trädgårdsarbete, yrkessömnad m. m.), kräves alltid föregående praktik i facket. Angående olika utbildningsanstalter för lärarinnor, inträdesfordringar m. m. se sid. 48—49. Rörande vissa slags lärarinnebefattningar lämnas här några ytterligare upplysningar.

Småskollärlarinna.

För inträde i småskoleseminarium räcker vanlig folkskolekurs, men då inträdesåldern är minst 16 år, gör man klokt att använda de mellanliggande åren till att genomgå t. ex. linje B i högre folkskolan för kvinnlig utbildning eller åtminstone folkskolans åttonde klass (husliga linjen). Det är gott att kunna en del praktiska ting, om man tänker sig att bli småskollärlarinna, ty man får vara beredd på att i mycket hög grad vara hänvisad till sig själv, om man t. ex. får plats i en småskola långt ut på landsbygden. I Stockholm kan man inte tänka sig att få stanna som småskollärlarinna, ty i skolorna i den egentliga staden finnas inga sådana anställda. Banan är f. n. överfylld; svårigheterna att bli antagen som elev vid småskoleseminarium äro även stora. Löneförmånerna äro olika i olika kommuner, lägst 1,200 kr. i begynnelselönen och 1,650 kr. i slutlönen (dyrtidstillägg oberäknat), dessutom bostad och bränsle. Pensionsrätt inträder vid 60 år.

Folkskollärlarinna.

En folkskollärlarinna har en av staten garanterad begynnelselönen av 1,900 kr. och en motsvarande slutlönen av 2,500 kr. (dyrtidstillägg oberäknat), dessutom bostad och bränsle eller ersättning därför. I många fall kommer härtill ett särskilt lönetillägg, som betalas av kommunen och är olika på olika håll alltefter olika levnadskostnader och läsårets längd. Vid 60 år inträder rätt till full pension. På många håll äro folkskollärlärlarinnornas löner så avvägda, att deras arbete med skäl kan sägas vara väl avlönat i jämförelse med andra kvinnoyrken. Men det ställes också stora fordringar på en folkskollärlarinna. Hon skall kunna

undervisa inte bara i alla läs- och skrivämnen inom alla klasser i folkskolan; hon får också på många orter, där det inte finns så många lärarkrafter som i städerna, undervisa också i slöjd, gymnastik och sång, överhuvud i allt som förekommer i skolan, ja, på åtskilliga orter får hon gå i land med att undervisa flera klasser — yngre och äldre barn — på en gång. Och dessutom har hon mycket annat att styra med, som rör hennes lärjungars intressen — boklån och bespisning och urval till skollovskolonier och mycket annat, som fordrar arbete och omtanke. En folkskollärarinna behöver alltså ha både teoretisk och praktisk begåvning samt ett intresse för barnen, som sträcker sig också till yrkets sociala uppgifter.

Yrket är eftersökt. Särskilt på de senaste åren har det varit en synnerligen stark konkurrens om platserna vid folkskoleseminarierna. Det är inte bara flickor, som fått sin första utbildning i folkskolan, som söka sig dit; det är många också bland dem, som genomgått en 8-klassig flickskola, vilka vilja bli folkskollärarinnor och alltså komma med i tävlingen vid den inträdesprövning, på vilken det beror, om man blir antagen som elev vid seminariet eller ej. Givet är, att man under sådana omständigheter gör klokt i att skaffa sig goda förkunskaper utöver vad man inhämtat i folkskolan, t. ex. genom att fortsätta i högre folkskolan för kvinnlig utbildning eller i den kommunala mellanskolan. Seminariekursen är vid statens seminarier kostnadsfri. För att få deltaga i inträdesprövningen till folkskoleseminarium fordras ett ganska utförligt läkarbetyg, vilket visar att man ställer stora anspråk på god hälsa hos en blivande folkskollärarinna. Utbildningen vid seminariet tager fyra år i anspråk. Vissa möjligheter finnas att under studietiden erhålla stipendium.

Då konkurrensen å banan är stark, är det givet, att de sannolikaste anställningsmöjligheterna komma att finnas på landsbygden.

Lärarinnor i praktiska ämnen.

Efter hand som man alltmer insett värdet av att alla flickor erhålla en grundläggande utbildning i husligt arbete, har behovet av väl utbildade lärarinnor på detta område varit i ständig tillväxt.

Banan som *skolkökslärarinna* har också lockat till sig allt flera. Numera är konkurrensen om anställningsmöjligheterna samt i ej mindre grad om elevplatser vid utbildningsanstalterna (skolköksseminarierna, se sid. 49) så högt uppdreven, att endast den har utsikt att slå sig fram, som har synnerligen goda förutsättningar för yrket. Eljest är banan god och intresset för arbetet vanligen stort hos dem, som valt den. Man måste för att passa till skolkökslärarinna ha god hälsa, praktisk fallenhet, ekonomiskt sinne och även förmåga att meddela teoretisk undervisning. Lämpligt är att såsom förberedelse genomgå högre folkskolan för kvinnlig utbildning (den treåriga linjen + fortsättningsklass) eller kommunal mellanskola samt därefter skaffa sig praktik i husligt arbete, gärna vid någon hushållskurs eller genom anställning i ett hem. De flesta, som söka inträde vid skolköksseminarium, genomgå först vid själva seminariet en förberedande kurs, men även till plats vid sådan kurs är konkurrensen för närvarande livlig. Vid statens skolköksseminarium är den förberedande

peditens (butiksbiträdets) och kontoristens. Bådadera omfatta en del specialiteter. Var för sig äro de rätt olika både i avseende på arbetets art och på de personliga förutsättningarnas beskaffenhet, varför man gör klokt i att så tidigt som möjligt göra klart för sig, vilkendera vägen man tänker välja.

Expediten behöver för att göra sig väl gällande inom sitt fack en ganska säregen begåvning. Det är icke nog med vad som på kortare eller längre tid kan förvärfvas, nämligen förmåga att bedöma och handskas med varor, utan det kräves vad som är vida svårare: förmåga att bedöma och handskas med människor. När man talar om "försäljningskonst", är detta icke ett tomt ord; det karakteriserar väl den höga grad av yrkesskicklighet, som består i att bedöma, hur olika människor lämpligen böra betjänas och behandlas, för att de skola finna den vara, de önska, och fatta förtroende för den affär, de vänt sig till. Det duger inte att gå till väga på alldeles samma sätt, om man har att göra med en i sin smak mycket självständig eller med en mera villrådig kund, med en köpare, som framför allt sätter värde på att få affären hastigt avklarad, eller en, som gärna vill välja och överväga före det slutliga avgörandet. Psykologisk blick och anpassningsförmåga äro oumbärliga egenskaper hos en god expedit; en ej alltför ringa portion tålmod kommer också ofta väl till pass. Man begär slutligen, att en expedit skall göra ett behagligt intryck både genom personlig älskvärdhet och god omvårdnad om sin yttre människa.

En kund, som känner sig förvissad, att försäljerskan äger pålitlig varukänedom och ärlig vilja att rekommendera endast det verkligt goda, blir gärna en stamkund, och vad detta betyder för affärsinnehavarens uppskattning av försäljerskan, är lätt att inse. Hon har utsikt — åtminstone då det gäller större affärer — att nå fram till ansvarsfulla och väl avlönade poster, t. ex. bli förestånderska för en avdelning eller en filialaffär.

Om det alltså för den, som har verklig fallenhet och intresse för yrket, kan vara en god bana att bli expedit, måste man dock ha klart för sig, att avlöningen för nybörjaren ofta är beklagligt låg och att den inte heller stegras i någon snabbare takt för den, som inte höjer sig över det stora flertalet i avseende på yrkesskicklighet.

De olägenheter för expediterna, som sammanhånga med en särskilt lång arbetstid, ha i Stockholm numera väsentligt minskats, sedan sextängning genomförts inom det stora flertalet affärsgränar. De affärer, där den längsta arbetstiden per dag förekommer, äro tobaks- och tidsningsaffärer; i bageri- och konditoriaffärer, frukt- och blomsteraffärer samt mjölkmagasin är handel tillåten även vissa timmar å sön- och helgdag.

En expedit har givetvis nytta av den allmänna utbildning för handelsyrket, som meddelas i olika skolor för handelsundervisning. Denna undervisning har dock hittills i regel huvudsakligen varit inriktad på kontoristernas behov, och det har varit ganska svårt att erhålla någon annan utbildning — än den rent praktiska inom yrket — i sådana för expediten viktiga ämnen som t. ex. försäljningskonst och skyltningskonst. En förändring synes dock i detta avseende vara att vänta, i det

att för vårterminen 1924 planeras särskilda utbildningskurser — förlagda till Pählmans handelsinstitut — för expediter, som ha anställning inom vissa affärsgrenar. Förmodligen kommer dylik undervisning i fortsättningen att utsträckas även till andra branscher och till kurser för dem, som ännu icke vunnit inträde på banan men önska förbereda sig därtill. I varje fall bör den, som vill framåt, inte försumma att på fritid begagna sig av de möjligheter till förkovran i yrket, som erbjudas genom särskilda kurser vid Borgarskolans handels- eller språklinje eller vid andra utbildningsanstalter (se sid. 50). Att kunna tala ett främmande språk är naturligtvis alltid en god merit för en expedit, särskilt i de större affärshusen.

Kontorsyrket är, som var man vet, mycket eftersökt och mycket övertyllt. Här om någonsin gäller det — åtminstone i tryckta tider — att den, som skall kunna komma in, hålla sig kvar och gå framåt på banan, måste besitta stor duglighet och hava bakom sig en verkligt gedigen utbildning. Det räcker inte, som många tror, att efter 8 klasser i folkskolan eller efter avlagd realskolexamen gå igenom en kortare kurs i maskinskrivning och stenografi och sedan anmäla sig som skickad att sköta en kontorsplats. Det kräves i stället en ganska långvarig utbildning, som är alldeles direkt inriktad på vad som är till nytta inom affärlivet. Därför är det gott, om den, som vill söka sin framtid på kontorsbanan, gör detta klart för sig i god tid och redan från folkskolans sjätte klass söker övergång till högre folkskolan för handelsundervisning. Har man lyckats klara den ganska stränga inprovningen dit och skött sig bra under den treåriga kursen, så har man fått en verkligt god grund att stå på. Det finns också vid denna skola en tvåårig linje med övergång från sjunde klassen i folkskolan, men den är mindre fördelaktig än den treåriga, tvåspråkiga linjen, då den lämnar undervisning endast i *ett* främmande språk. Språkkunskaper äro nämligen av mycket stort värde för den, som väljer kontorsbanan.

Också andra utbildningsmöjligheter kunna rekommenderas (se sid. 50), men det måste alltid fasthållas, att det icke går att komma lättvindigt ifrån sin speciella kontorsutbildning, om man icke vill öka den för närvarande sorgligt stora skaran av arbetslösa inom detta område. För den, som efter att ha vunnit anställning i yrket vill fullkomna sin utbildning, ges det vid läroanstalterna tillfälle att genomgå särskilda kurser i olika slags specialämnen. I Borgarskolans handelslärlingskurs kan nybörjaren på sin fritid erhålla en grundläggande, kostnadsfri utbildning.

De förutsättningar, som — utom den gedigna utbildningen — skapa en god kontorist, äro samvetsgrannhet, reda och ordningssinne. Av kunskaper och färdigheter, som krävas, bör man icke underskatta vikten av att äga en god handstil och bergfast säkerhet i räkning. Medan expediten har mest glädje av att kunna uttrycka sig *muntligen* på något främmande språk, är det för kontoristen ytterst värdefullt att kunna föra *korrespondens* på ett, helst flera främmande språk. Mångsidigheten i det arbete, som åligger en kontorist, är självfallet mycket olika på ett större och ett mindre kontor. Bäst står man sig, om man är rustad både för att sköta de många olikartade göromålen på det mindre kontoret och för att utföra

det specialarbete, som på ett större kontor anförtros t. ex. en bokförare eller en korrespondent.

Den moderna organisationen av kontorsarbetet kräver, att en kontorist måste vara väl kunnig i

maskinskrivning och stenografi.

Dessa färdigheter komma till användning icke endast inom affärlivet utan också på andra områden, t. ex. i biträdesbefattningar i statens och kommunens tjänst.

För att bli en god *maskinskriverska* kräves vida mer än att besitta den fingerfärdighet, som erfordras för att med önskvärd snabbhet utföra de rent mekaniska handgreppen. Det fordras också en säkerhet i svenska språket, som inte inskränker sig till korrekt stavning och kommatering utan även innefattar förmåga av god satsbildning och språkbehandling. Ett utvecklat språksinne är till stor hjälp, då det gäller att — såsom ofta är behöfligt — tolka svårlästa manuskript; för färdighet i denna konst fordras också — förutom god syn och intelligent uppfattning — en ej alltför vanlig förening av fantasi och kritisk förmåga.

En maskinskriverska på en skrivbyrå får ju vara beredd att handskas med manuskript i de mest skilda ämnen. Den, som arbetar på ett kontor eller inom ett verk, där skrivelserna röra sig om något så när likartade saker, har givetvis större förutsättningar att väl sköta sin syssla, ju mera hon förstår av hela det arbete, i vilket hon har att göra sin särskilda insats.

En *stenograf* behöver god hörsel, säker uppfattning, snabbhet, klar intelligens samt god språk- och allmänbildning. Då diktering i stället för konceptskrivning blir allt vanligare både inom affärlivet och i ämbetsverken, stiger behovet av skickliga stenografer.

Liksom en stenograf bör kunna maskinskrivning, så behöver en maskinskriverska i regel kunna stenografi. När det gäller kontorsanställning, kan man svårligen reda sig utan färdighet på båda dessa områden.

Om såväl maskinskrivning som stenografi gäller, att arbetet är ganska slitande, så att det kräver goda nerver, särskilt om man har det till sin uteslutande eller huvudsakliga sysselsättning. Om båda kan det också sägas, att möjligheterna till god arbetsförtjänst äro betydligt större, om man har tillräckliga kunskaper för att kunna korrekt nedskrivna texter även på andra språk än svenska.

Anställning i allmän tjänst.

Såväl i statens som kommunens tjänst finnas vid olika verk och inrättningar *biträdesbefattningar*, som kunna sökas av flickor med folkskolebildning. Då ordinarie kommun- eller statsanställning innebär många särskilda förmåner, bl. a. trygghet för framtiden, är det naturligt, att dessa befattningar äro mycket eftersökta även av flickor med högre utbildning. Värdet av att öka ut sin folkskolekurs med ytterligare kunskaper — särskilt i svenska, räkning, maskinskrivning och stenografi — sammanhänger emellertid inte bara med den skarpa konkurrensen om anställnings-

möjligheterna utan också med de fordringar, som ställas på arbetet i dessa slags befattningar. Av rent personliga egenskaper krävas på detta arbetsområde framför allt noggrannhet och ordning. Men det är inte nog med att kunna göra ett pålitligt och prydligt arbete; den, som vill komma framåt, bör också ha förmåga att snabbt sätta sig in i en hel del olika saker och att fullgöra sina arbetsuppgifter med personlig vakenhet och intresse, inte bara mekaniskt och slentrianmässigt. I vissa befattningar inom stats- eller kommunaltjänsten äro göromålen närmast att jämföra med kontorsarbete, och där äro alltså de kunskaper och färdigheter värdefulla, som erfordras hos en duglig kontorist. I andra befattningar är det huvudsakligen statistiskt arbete med dess särskilda fordringar på noggrannhet och omdömesförmåga, som utföres av kvinnliga krafter.

Man kan aldrig direkt få anställning i en ordinarie biträdesbefattning, utan man får börja tjänstgöra under en mindre fast anställningsform. Det är denna mera löst anställda personal, som sedan någon tid haft en synnerligen smärtsam känning av de starka kraven på besparingar i statens och kommunens förvaltning. Inskränkningar av personalen eftersträvas på alla håll, och avskedanden försiggå alltjämt i stor utsträckning. Då de arbetskrafter, som en gång antagits till tjänstgöring, icke bibehållas, är det uppenbart, hur svårt det för kanske rätt lång tid framåt måste ställa sig med utsikterna för nya sökande till sådana slags platser. Banan kan f. n. anses så gott som stängd.

Samma förhållanden göra sig tyvärr också gällande på andra områden av statstjänsten, där kvinnor förut kunnat få goda platser, nämligen beträffande expeditörsbefattningarna vid telegraf och post. Ehuru sannolikt inga utbildningskurser för *telegrafister* eller *postexpeditörer* komma att anordnas under de närmaste åren, skall här likväl nämnas något om dessa befattningar.

Om såväl postexpeditörer som telegrafister gäller det, att de böra ha sådana egenskaper, som komma dem till godo i deras förhållande till den stora allmänhet, med vilken de stå i en ständig beröring. Tålmod och älskvärdhet, reda och klarhet, ordning och noggrannhet göra såväl telegrafisten som postexpeditören lämpliga för sina åligganden. Deras allmänbildning bör sträcka sig minst till realskolexamen eller avgångsbetyg från åttaklassig flickskola. Bådas arbete är nervslitande och båda ha därför behov av goda nerver. Vad särskilt telegrafisterna angår, så erfordras för deras speciella arbete god och tydlig handstil samt särdeles god hörsel och synförmåga. Då arbetet anstränger armarna, passar det ej för den, som har svag armmuskulatur.

Den specialutbildning, som erfordras inom post- och telegraftjänsten, meddelas i särskilda utbildningskurser, som allt efter behov av nya arbetskrafter anordnas av vederbörande verk. Kurserna äro alltså icke ständigt tillgängliga, och det kan — såsom just nu är fallet — förekomma långa mellantider, då alls inga kurser anordnas, emedan behovet av arbetskrafter är fyllt för den närmaste framtiden.

En postelevkurs har en längd av 21 månader; den teoretiska utbildningen är oftast förlagd till Stockholm eller Göteborg, den praktiska utbildningen till postkontor i olika delar av riket. Utbildningen skall vara avslutad, innan man fyllt 25 år.

Telegrafistkursen är kortare, 4—5 månader, och tillgänglig endast i åldern 17—20 år.

Både postelevkursen och telegrafistkursen äro kostnadsfria; under en del av lärotiden åtnjutes t. o. m. ett visst dagarvode.

Befattning som *telefonist* sökes ofta av flickor med folkskolebildning. Aldersgränserna för anställning äro 17—20 år. Även telefonisterna måste ha god hörsel, goda nerver, starka armar och tydlig handstil. Snabb uppfattning och ett gott röstorgan (tydligt uttal, ej heshet) äro också erforderliga. De få undergå en nog så ingående läkarundersökning, innan de kunna antagas till elever. Elevtiden (utan avlöning) brukar beräknas till en månad; därefter utgår avlöning, vilken i början — kortare eller längre tid — utgår med 30 kr. i månaden. När man blivit extra lokaltelefonist utgår avlöningen med 4.65 pr tjänstgöringsdag; för lokaltelefonist är begynnelselönen kr. 130.50 och slutlönen kr. 180 pr månad. En lokaltelefonist får i regel ej kvarstå i tjänst mer än 10 år. Bland de bästa lokaltelefonisterna göres dessförinnan ett urval till rikstelefonoister, i den mån sådana behövas. En *ordinarie* rikstelefonist åtnjuter den fasta statsanställningens förmåner (bl. a. pensionsrätt vid 55 år). Till den, som efter 10 års tjänstgöring avgår från sin befattning som lokaltelefonist, utbetalas en summa av 1,000 kronor, avsedd att sörja för behoven under den tid, som kan förflyta, innan en ny befattning kan erhållas. Avgår man tidigare än efter 5 års tjänstgöring, erhållas ingen sådan gratifikation; efter 5 år får man vid avgången 500 kronor, efter 6 år 600 kronor o. s. v. Detta är visserligen gott, men fördelen måste vägas mot olägenheten av att ha använt några ur utbildningssynpunkt dyrbara ungdomsår i en sysselsättning, med vilken man sedan i flertalet fall icke kan få fortsätta, för så vitt man icke erhåller anställning vid någon privat expeditionsväxel.

Då omsättningen bland lokaltelefonisterna genom avgångsbestämelsen blir tämligen snabb, borde anställningsmöjligheterna vara jämförelsevis goda. I Stockholm är detta dock ej fallet, då man just håller på att övergå till automatsystem, som, i den mån det genomföres, kommer att inskränka behovet av personlig arbetskraft.

Till sist må beträffande anställning i allmän tjänst nämnas, att där förekommer ett jämförelsevis ringa antal befattningar såsom *ritbiträde* eller *ritare*. De flesta av dessa befattningshavare syssla med kartritning. Efter en mera allmän utbildning i Tekniska skolan för kvinnliga lärjungar, brukar man för att få kompetens för sådana befattningar genomgå någon privat kartritningskurs.

Utbildningsvägar.

Till tjänst för dem, som — utöver vad förut här meddelats — önska få en överblick över de viktigaste av de utbildningsvägar, som för en flicka i Stockholms folkskolor lämpligen erbjuda sig på olika arbetsområden, meddelas å de följande sidorna några tablåer över olika läroanstalter jämte kortfattade upplysningar om inträdesfordringar, kostnader m. m. Tablåerna göra ingalunda anspråk på fullständighet. Läroanstalter i landsorten ha endast mera undantagsvis medtagits; särskilt har detta ej skett, om lika goda utbildningsmöjligheter finnas i Stockholm.

Det är givet, att man bör veta mer om en läroanstalt, än som kunnat upptagas i tabläerna. Men de närmare upplysningar, man behöver — t. ex. om vilka ämnen undervisningen omfattar, vilka tider kurserna börja, hur ansökan om inträde bör avfattas, vilka papper, som böra medfölja en sådan ansökan, och tidpunkten, då den skall vara inlämnad, dagar för inträdesprövning — allt sådant får man taga närmare reda på, genom personligt besök eller begäran om prospekt — sedan man genom tablån fått en överblick av vart man kan tänka på att vända sig. En sak av vikt, som ej kunnat angivas i tabläerna, är, att det vid flertalet av de läroanstalter, där avgifterna äro relativt höga, ges (visserligen begränsade) möjligheter för väl vistordade obemedlade eller mindre bemedlade elever att erhålla friplats, nedsatt avgift eller stipendium. Villkoren härför böra alltså också undersökas.

Läroanstalternas ordningsföljd i tabläerna har grundats på lägsta inträdesålder. Under rubriken "andra villkor för tillträde" har angivits det *lägsta* mått av underbyggnad, som kan godtagas; med "folkskola" menas alltid fullständig folkskolekurs, d. v. s. 7 klasser. Beträffande realskolexamen må erinras, att den lämpligen avlägges vid den kommunala mellanskolan. Vid några läroanstalter kan inträde vinnas antingen genom realskolexamen eller avgångsbetyg från 8-klassig högre flickskola med normalskolkompetens eller motsvarande kunskaper. Då så är fallet, har jämte realskolexamen och flickskola angivits högre folkskolan för kvinnlig utbildning (linje A) + fortsättningsklass, emedan denna utbildning ger samma kunskapsmått som en 8-klassig flickskola. Anmärkas bör, att denna väg tar i anspråk 4 år efter folkskolans klass 7, medan det för realskolexamen åtgår 4 år efter folkskolans klass 6. Den teoretiska utbildningen är på båda linjerna ungefär likvärdig, men i högre folkskolan för kvinnlig utbildning tillkommer ett högre mått av utbildning i sömnad och hushållsgöromål, av särskilt värde för praktiska arbetsområden.

För den, som från folkskolan vill komma över till högre flickskola och på den vägen vinna kompetens att anmäla sig som sökande till elevplats vid vissa läroanstalter, må påpekas möjligheten att från folkskolans klass 7 pröva in till B-linjen i Ateneums högre flickskola, där 4 år sedan åtgå för att nå fram till avgångsexamen.

Sömnad.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Stockholms stads verkstads-, lärlings- och yrkesskolor för klädsömnad. <i>Repslagareg. 24, Stockholm.</i>					
1) Lärlingsskola med skolverkstad.	Minst 14, helst 15 år.	Folkskola (gärna klass 8); intyg om fallenhet för sömnad.	Grundläggande utbildning till ateljésömmerska, hemsömmerska.	2 år (daglig undervisning).	Undervisning kostnadsfri.
2) Lärlingsskola för yrkesanställda.	Minst 15 år.	Folkskola; anställning å syateljé.	Kompletterande utbildning för lärlingar å syateljé.	2 år (undervisning 1 veckodag).	Undervisning kostnadsfri.
3) Kurs i finare klädningsgarnering.	Minst 17 år.	Lärlingsskola eller 2 års yrkespraktik.	Utbildn. till klädningsmodist, klädningsbrodös.	20 veckor, 4 t. pr vecka.	Hel kurs 10 kr.
4) Kurs i uppsättning.	Minst 17 år.	Lärlingsskola eller 2 års yrkespraktik.	Utbildning till uppsätterska (liv, ärmor-el. kjolar).	20 veckor, 4 t. pr vecka.	Hel kurs 10 kr.
5) Kurs i tillskärning.	Minst 18 år.	Minst 2 års yrkespraktik.	Kompletterande utbildning för klädnings- och kappsömmerskor.	20 veckor, 4 t. pr vecka.	Undervisning kostnadsfri.
Fredrika-Bremer-Förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning. <i>Norrlandsg. 20, Stockholm.</i>					
1) Lärlingskurs.	Minst 15 år.	Minst folkskola.	Grundläggande yrkesutbildning i klädsömnad.	4 terminer (daglig undervisning).	Hel kurs 300 kr.
2) Högre kurs.	Minst 20 år.	Godä skolkunskaper (ett språk); lärlingskurs; 3-årig yrkespraktik.	Kompetens som arbetsledare (föreståndarinna å ateljé), yrkeslärarinna.	Minst 1 år.	Årsavgift 400 kr.
Stockholms Tillskärare-Akademi. <i>Drottningg. 71 A, Stockholm.</i>					
1) Lärlingskurs.		Någon förkunskap i sömnad.	Kompletterande utbildning för klädnings- och kappsömmerskor.	8 veckor (daglig undervisning).	Hel kurs 200 kr.
2) Yrkeskurs.		3 års ateljéarbete.	Kompetens som tillskärerska å ateljé.	8 veckor (daglig undervisning).	Hel kurs 225 kr.

Angående konstsömnad se under "Konsthantverk", angående utbildning till slöjdlärarinna se under "Lärlarinneryrken". Undervisning i sömnad för hemmets behov meddelas vid *Sunnerdahls hemskola*, där också yrkesutbildning i sömnad meddelas i specialkurs sista året (se sid. 24), samt vid läroanstalter, som återfinnas under rubrikerna "Husligt arbete" och "Lanthushållning", samt vid vissa av de till Stockholms stads undervisningsväsen hörande överbyggnaderna på folkskolan, nämligen *fortsättningskolan för sömnadsarbete, högre folkskolan för kvinnlig utbildning* (särskilt den tvååriga linjen B) och *lärlingsskolan för husligt arbete* (särskilda kurser i klädsömnad och llnesömnad).

Konsthantverk.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Tekniska skolan. Mästersamuelsg. 44, Stockholm.					
1) Tekniska skolan för kvinnliga lärjungar.	Minst 14 år.	Folkskola.	Utbildning i teckning, textning, mönsterritning, konstsöm m. m.	1—2 år.	Arsavgift 20 kr. för yrkesanställda, 60 kr. för andra.
2) Högre konstindustriella skolan (första huvudavdelningen).	Minst 16 år.	Viss skicklighet i teckning, målning, modellering (kurser i lägre skolan).	Utbildning i mönsterritning, modellering, ciselering, gravering, keramik, vävning, konstsöm, bokhantverk m. m.	3 år.	Arsavgift 30 kr. för yrkesanställda, 50 kr. för andra.
Föreningen Handarbetets Vänner. Djurgårdsslätten 84.					
1) Väv- och syskolan (lärlingsskola).	Minst 16 år.	Folkskola. Anlag för handarbete.	Textil allmänbildning. Förberedande yrkesutbildning.	1—2 term.	Avgift pr mån. 45 kr.
2) Yrkesskolan för textilt konsthantverk.	Minst 17 år.	Folkskola. Konstnärliga anlag. Föreningens lärlingsskola eller motsvarande utbildn.	Utbildning till självständigt förvärsarbete eller till arbetsledare inom yrket.	2 år.	Avgift pr termin 150 kr.
3) Kursen för vävlärarinnor.	Minst 17 år. (helst 18 år.)	Folkskola. Föreningens lärlingsskola eller motsvarande utbildn.	Kompetens som vävlärrinna och som arbetsledare inom hemslöjdsarbetet.	9 månader, (för yrkesväverska 5 månader).	Hel kurs 480 kr.
Johanna Brunssons vävskola. Kungsg. 70, Stockholm.					
1) Lärlingskurs.	Minst 16 år.	Folkskola.	Grundläggande utbildning.	13 veckor.	Hel kurs 180 kr.
2) Yrkesskurs och teoretisk vävkurs.	Minst 17 år.	Folkskola; vävskolans lärlingskurs.	Kunnighet som yrkesväverska.	20 veckor.	Båda kurserna 255 kr.
3) Lärarinnkurs.	Minst 17 år.	Folkskola; vävskolans lärlingskurs.	Kompetens som vävlärrinna, arbetsförestånderska.	2 terminer.	Hel kurs 505 kr.
4) Specialkurser.					

Husligt arbete.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Stockholms stads lärlings- och yrkesskolor för husligt arbete. <i>Centralsaluhallen och Brännkyrkag. 2 B, Stockholm.</i>					
1) Lärlingsskolans yrkesavdelning.	Minst 15 år (eller fullgjord fortsettningskolplikt).	Helst sysselsättning med husliga göromål i eget eller annans hem.	Utbildning i alla slags husliga göromål.	2 år (vardera året 35 veckor med 8 t. i veckan).	Undervisning kostnadsfri; fria måltider.
2) Lärlingsskolans särskilda kurser.	Minst 15 år.	Sysselsättning med husliga göromål i eget eller annans hem.	Utbildning i ett visst slags göromål (t. ex. bostadsvård, matlagning, tvätt, bakning, konservering).	3—5 t. i veckan under 3—20 veckor.	Undervisning kostnadsfri; avgift för måltider.
3) Yrkesskolans ämneskurser.	Minst 17 år.	Lärlingsskola eller motsv. praktik i husl. arbete.	Fortsatt utbildning i specialgöromål.	4—5 t. under 6—14 veckor.	Avgift pr kurs 5 à 10 kr.; avgift för måltider.
Maria husmodersskola. Långholmsg. 16 B, Stockholm.					
1) Lägre kurs i husligt arbete.	Minst 14 år.	Folkskola.	Grundläggande utbildning i husligt arbete.	44 veckor (daglig undervisn.).	Undervisning kostnadsfri; frukost och middag 10 kr. pr mån.
2) Lärlingskurs i husligt arbete med barnavård.	Minst 15 år.	Fullgjord fortsättningskolplikt, helst lägre kursen eller folkskolans klass 8.	Utbildning i matlagn. och andra husl. göromål samt i sömnad och barnavård.	44 veckor (daglig undervisn.).	Undervisning kostnadsfri; frukost och middag 10 kr. pr mån.
3) Ämneskurs i sömnad.	Minst 18 år.	Någon vana i sömnad, helst husmodersskolans lärlingskurs.	Fortsatt utbildning i sömnad för hemmets behov.	4 mån. (dagl. undervisn.).	Hel kurs 140 kr.; fri frukost och middag.
Engelbrekts barnkrubba och husmodersskola. Valhallavägen 102, Stockholm.					
1) Lärlingskurs i husligt arbete med barnavård.	Minst 15 år.	Fullgjord fortsättningskolplikt.	Utbildning i matlagn. och andra husl. göromål samt i sömnad och barnavård.	44 veckor (daglig undervisn.).	Hel kurs 50 kr.; mat 30 kr. pr mån.
2) Ämneskurser i matlagning, sömnad eller barnavård.	Minst 17 år.	2 års praktik i husligt arbete.	Fortsatt utbildning på ett särskilt område.	1—3 mån. (dagl. undervisn.).	Avgift 30 kr. pr mån.; mat 30 kr. pr mån.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Södra K. F. U. K:s skola för husligt arbete. Kocksg. 47, Stockholm.					
1) Lärlingskurs.	Minst 15 år.	Fullgjord fortsättnings- skolplikt.	Utbildning i alla slags husliga göromål.	7½ mån. (dagl. un- dervisn.).	Hel kurs 50 kr.; mat 50 kr. pr mån.
2) Hushållsskola.	Minst 17 år.	2 års praktik i husligt arbete.	Fortsatt utbildning i alla slags husliga göromål.	4—5 mån. (dagl. un- dervisn.).	Hel kurs 100 kr.; mat 50 kr. pr mån.
3) Särskilda kurser i matlagning eller söm- nad.	Minst 18 år.		Utbildning på ett särskilt område.	1—3 mån. (dagl. un- dervisn.).	50—100 kr., alltefter kursens längd; mat 50 kr. pr mån.
Elsa Philips husmodersskola. Karlavägen 25, Stockholm.					
Kurs för utbildande av anstaltskokerskor.	Minst 17 år.	Lärlingsskola eller 2 års praktik i husligt arbete (matlagning).	Kompetens som kokerska vid större anstalt.	4 mån.	Hel kurs 150 kr.; mat under kursen 120 kr.
Statens skolköksseminarium. Riddareg. 10, Stockholm.					
Kurs för utbildande av ekonomiföreståndarin- nor.	Minst 23 år.	God hälsa; god allmänbild- ning; vana och duglig- het i praktiskt hushålls- arbete.	Kompetens som ekonomi- föreståndarinna vid stөр- re anstalt.	2 terminer.	Kursavgift 100 kr.; matkostnader omkr. 300 kr.
Fackskolan för huslig ekonomi. Uppsala.					
Kurs i matlagning för större anstalter.	Minst 25 år.	God hälsa, goda kropps- krafter; allmänbildning utöver folkskola; läng- re tids praktik i större kök.	Kompetens som ekonomi- föreståndarinna vid stөр- re anstalt.	2 terminer.	Kursavgift 350 kr.; mat till materialpris.

Undervisning i hushållsgöromål för hemmets behov meddelas även vid läroanstalter, som återfinnas under rubriken "Lanthushållning", vid *Sunnerdahls hemskola*, där också yrkesutbildning i matlagning meddelas vid specialkurs sista året (se sid. 24), samt vid vissa av de till Stockholms stads undervisningsväsen hörande överbyggnaderna på folkskolan, nämligen *folkskolans klass 8* (husliga linjen), *fortsättningsskolan för husligt arbete* och *högre folkskolan för kvinnlig utbildning* (särskilt den 2-åriga linjen B).

Lanthushållning.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Vackstanäs hemskola. Tvetaberg.					
Stockholms läns lant- hushållsskola.	Minst 16 (helst 18) år.	God hälsa, goda kropps- krafter; folkskola eller högre utbildning.	Kunnighet i sysslor, som skötas av kvinnor i lant- hem.	10 månader.	Undervisningskostnads- fri; inackordering hel kurs 500 kr.
Tärna lanthushållsskola. Tärna.					
	Minst 16 år.	Folkskola eller högre ut- bildning.	Husmodersutbildning för lanthem.	Vinterkurs 3 1/2 mån. Sommarkurs 6 mån.	Undervisning och in- ackordering: som- markurs 240 kr.; vin- terkurs 370 kr.
Fredrika-Bremer-Förbundet. Klarabergsg. 48, Stockholm.					
1) Lanthushållsskola, Rimforsa.	Minst 16 år.	God hälsa; folkskola; va- na vid arbete i lanthem.	Kunnighet i sysslor, som skötas av kvinnor i lant- hem.	24 veckor.	Kursavgift 50 kr.; in- ackordering hel kurs 330 kr.
2) Lanthushållnings- seminarium, Rim- forsa.	Minst 20 år.	God hälsa, goda kropps- krafter; realskolex., 8 kl. flicksk. eller högre folk- skola + fortsättnings- klass; minst 1 års prak- tik i lantgöromål.	Kompetens som lanthus- hållslärlarinna, hemkon- sulent, skolkökslärlarinna vid folkskolor (skolköks- lärlarinnelinjen).	2 år (under andra året specialut- bildning).	Kursavgift 300 kr. pr år; inackordering 800 kr. pr år.
Fackskolan för huslig ekonomi. Uppsala.					
1) Lanthushållsskola å Kumlan.	Minst 16 år.	God hälsa; folkskola.	Kunnighet i sysslor, som skötas av kvinnor i lant- hem.	Sommar-eller vinterkurs 24 veckor.	Kursavgift 75 kr. (hel- årskurs 125 kr.); in- ackordering 75 kr. pr mån.
2) Lärarinnekurs i husl. ekonomi med lanthushållning (i Uppsala och å Bro- gård).	Minst 19 år.	God hälsa, goda kropps- krafter; minst högre folkskola; helst praktik från lanthushåll eller lanthushållsskola.	Kompetens som lanthus- hållslärlarinna, hemkon- sulent, skolkökslärlarinna vid folkskolor.	2 år.	Hel kurs 710 kr.; in- ackordering Brogård 120 kr. pr mån.

I olika delar av landet finnas lanthushållsskolor och folkhögskolor — utom de här upptagna — vid vilka undervisning i lanthushållning meddelas, vanligen i första hand åt dem som äro bosatta inom länet.

Trädgårdsarbete.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Torshälls kvinnliga trädgårdsskola. Leksand.					
	Minst 17 år.	Friskbetyg, minst folk- skola.	Förmåga att sköta mind- re trädgård.	1 april—31 okt.	Undervisning och in- ackordering under he- la kursen 600 kr.
Fackskolan för huslig ekonomi. Uppsala.					
Kurs i trädgårdsskötsel vid Brogård.	Minst 20 år.	Friskbetyg; högre folk- skola.	Förmåga att sköta enkel hemträdgård.	Mitten april —slutet okt.	Hel kurs 150 kr.; in- ackordering 120 kr. pr mån.
Fredrika-Bremer-Förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola. Apelryd, Båstad.					
1) Sommarkursen.	Minst 17 år.	God hälsa, minst folk- skola.	Förmåga att sköta enkel hemträdgård.	15 mars—15 nov.	Hel kurs 150 kr.; in- ackordering under hela kursen 800 kr.
2) Tvååriga kursen.	Minst 20 år.	God hälsa, goda kropps- krafter; realskolex., 8 kl. flicksk. eller högre folk- skola + fortsättnings- klass; minst 2 års träd- gårdspraktik.	Kompetens som träd- gårdslärlarinna, träd- gårdsmästare.	2 år.	Undervisning 300 kr. pr år; inackordering 75 kr. pr mån.
Statens trädgårdsskolor.					
1) Experimentalfältet. 2) Adelsnäs, <i>Atvidaberg</i> . 3) Alnarp, <i>Akarp</i> . 4) Härnösand.					
	Minst 21 år.	God hälsa, goda kropps- krafter; minst folksko- la; minst 3 års träd- gårdspraktik.	Kompetens som träd- gårdsmästare.	2 år.	Undervisning avgifts- fri; allting fritt.

Undervisning i trädgårdsgöromål meddelas även vid läroanstalter, som återfinnas under rubriken "Lanthushållning", samt vid *Sunnerdahls hemskola*, specialkurs sista året (se sid. 24).

Barnavård.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Läro- tid.	Kostnad.
Fröbel-institutet. Norrköping.					
1) Uppfostrarinne- kurs.	Minst 16 år.	Högre folkskolan för kvinnlig utbildning (B-linjen).	Kompetens för arbete vid barnkrubba eller barnhem.	2 eller 3 terminer.	Kursavgift 400 kr.
2) Barnsköterskekurs.	Minst 17 år.	Friskbetyg; folkskola.	Kompetens som barnsköterska.	4 månader.	Kursavgift 100 kr.
Sällskapet Barnavård. Stadshagen, Stockholm.					
	Minst 17 år.	Friskbetyg; folkskola.	Kompetens som barnsköterska.	4 månader.	Undervisning och inackordering 125 kr. pr mån.
Tora Thulins spädbarnshem. Lidingö-Brevik.					
	Minst 17 år.	Friskbetyg; folkskola.	Kompetens som barnsköterska.	4 månader.	Undervisning och inackordering 75 kr. pr mån.
Engelbrekts barnkrubba och husmodersskola. Valhallavägen 102, Stockholm.					
Fristående lärlings- kurs i barnavård.	Helst ej under 18 år.	Friskbetyg; fullgjord fortsättningsskolplikt; föregående praktik i barnavård.	Kompetens som barnsköterska.	5 mån., eventuellt tilläggskurs.	Undervisning 40 kr. för hel kurs; mat 30 kr. pr mån.
Spädbarnshemmet P. L. Eurenii minne. Skåneg. 118, Stockholm.					
	Minst 18 år.	Friskbetyg; folkskola.	Kompetens som barnsköterska.	4 månader.	Undervisning och inackordering 100 kr. pr mån.; inskrivn.-avg. 20 kr.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Nordens Husmodersförbund. Högre kurs i barnavård vid Allmänna barnhuset, <i>Stockholm.</i>					
	Minst 20 år.	Friskbetyg; god allmän- bildning.	Kompetens som barna- vårdssyster, barnavårds- lärarinna, föreståndarin- na för barnhem.	2 år.	Undervisning och inac- kordering 200 kr. pr år.
Fackskolan för huslig ekonomi. <i>Uppsala.</i>					
Lärrarinnkurs i barna- vård.	Minst 21 år.	God hälsa; allmänbildning utöver folkskola; praktik i barnavård.	Kompetens som lärarinna i spädbarnsvård, före- ståndarinna för spädbarnshem.	17 månader.	Hel kurs 450 kr.; mat till materialpris.
Svenska Fattigvårdsförbundet. <i>Norrlandsg. 17, Stockholm.</i>					
Kurs för utbildning av barnhemsförestån- darinnor.	Minst 23 år.	Folkskola; 3—6 mån. barnhemspraktik; sjuk- vårdspraktik; färdighet i matlagning o. skötsel av lathushåll.	Kompetens som förestån- darinna för barnhem.	Omkr. 7 mån.	Hel kurs 60 kr.

Undervisning i barnavård såsom en gren av allmänt kvinnlig utbildning meddelas vid *högre folkskolan för kvinnlig utbildning* (linje B), vid *Sunnerdahls hemskola*, där även yrkesutbildning i barnavård meddelas i specialkurs sista året (se sid. 24) samt vid lärlingskurser i husligt arbete med barnavård vid *Engelbrekts barnkrubba och husmodersskola* eller *Maria husmodersskola* (se under "Husligt arbete"). Angående barnträdgårdslärarinna se under "Lärrarinnyrken".

Lärarinneyrken.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Fröbel-institutet. Norrköping.					
	Minst 18 år.	8 kl. flickskola el. högre folksk. + fortsättn.-kl.	Kompetens som barnträd- gårdslärlarinna.	2 år.	Avgift 700 kr. för hel kurs.
Etisk-pedagogiska institutet. Uppsala.					
Kindergartenkurs.	Minst 18 år	Företråde för dem som ge- nomgått 8-klassig flick- skola.	Kompetens som barnträd- gårdslärlarinna.	2 terminer.	Avgift 250 kr. pr ter- min.
Kindergartenseminariet. Stora Bältg. 5, Stockholm.					
	Minst 18 år.	8 kl. flickskola el. högre folksk. + fortsättn.-kl.	Kompetens som barnträd- gårdslärlarinna.	2 terminer.	Avgift 200 kr. pr ter- min.
Detthowska småskoleseminariet. Eriksbergsg. 10, Stockholm.					
	Minst 17 år.	Läkarbetyg; god folksko- lebildning (inträdespröv- ning).	Kompetens som lärarinna vid småskola, mindre folkskola; bitr. lärarinna vid folkskola.	2 år.	Avgift 150 kr. pr ter- min.
Ateneums folkskoleseminarium. Sveavägen 48, Stockholm.					
1) Lägre avdelningen.	Minst 17 år.	Läkarbetyg; god folksko- lebildning (inträdespröv- ning).	Kompetens som lärarinna vid småskola, mindre folkskola; bitr. lärarin- na vid folkskola.	2 år.	Avgift 125 kr. pr ter- min.
2) Högre avdelningen.	Minst 17 år.	Läkarbetyg; betyg från småskoleseminarium.	Kompetens som folkskol- lärarinna.	3 år.	Avgift 175 kr. pr ter- min.
Folkskoleseminariet i Stockholm. Prästgårdsg. 9.					
	Minst 16 år.	Läkarbetyg; inträdespröv- ning.	Kompetens som folkskol- lärarinna.	4 år.	Undervisning avgifts- fri.
Seminariet för utbildande av sinnesslölärarinnor. Slagsta, Fittja.					
	Minst 18 år.	Realskolex. eller småsko- leseminarium.	Kompetens som sinnesslö- lärarinna.	2 år.	Undervisning avgifts- fri; allting fritt.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Statens skolköksseminarium. Riddareg. 10, Stockholm.					
1) Lägre kursen.	Minst 16 år.	7 kl. flicksk. el. motsv. utbildn., t. ex. högre folkskolan för kvinnl. utbildn. (A-linjen).	Husmodersutbildning (förberedelse för lärarinnekursen).	2 terminer (2 veckodagar + extratimmar).	Avgift 150 kr. pr term., mat under arbetet inberäknad.
2) Lärarinnekursen.	Minst 20 år.	Läkarbetyg; 8 kl. flicksk. el. motsv. utbildn., t. ex. högre folkskola + fortsättn.-klass; praktik i husl. arbete.	Kompetens som skolkökslärarinna.	3 terminer.	Undervisning avgiftsfri, avgift för mat 120 kr. pr termin.
Ateneums skolköksseminarium. Sveavägen 48, Stockholm.					
1) Husmoderskursen.		Läkarbetyg; högre folkskolan f. kvinnl. utbildn.	Husmodersutbildn. (förbered. f. lärarinnekursen).	1 termin (5 veckodagar).	Avgift för hel kurs 225 kr.; mat betalas.
2) Lärarinnekursen.	Minst 19 år.	Läkarbetyg; realskolex., 8 kl. flicksk. el. motsv., t. ex. högre folkskola + fortsättn.-klass; grundlig praktik i husl. arbete.	Kompetens som skolkökslärarinna.	4 terminer.	Avgift 150 kr. pr termin; mat betalas.
Handarbetets Vänners och Hulda Lundins högre slöjdseminarium. Banérg. 31, Stockholm.					
	Minst 19 år.	Realskolex., 7 kl. flicksk. el. motsv., t. ex. högre folkskolan för kvinnl. utbildn. (A-linjen).	Kompetens som handarbets- (slöjd)lärarinna.	4 terminer.	Avgift för hel kurs 700 kr.
Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium. Kommendörsg. 32, Stockholm.					
	Minst 19 år.	Realskolex., 7 kl. flicksk. el. motsv., t. ex. högre folkskolan för kvinnl. utbildn. (A-linjen).	Kompetens som handarbets- (slöjd)lärarinna.	3—4 terminer.	Avgift för 3 term. 800 kr.; 4 term. 1,100 kr.
Tekniska skolan. Mästersamuelsg. 44, Stockholm.					
Högrekonstindustriella skolan (andra huvudavdelningen).	Minst 18 år.	Realskolex. eller motsv. kuns.; föregående utbildning i Tekniska skolan för kvinnl. lärjungar.	Kompetens som teckningslärarinna.	3 år (om förutbildningen inräknas, i regel 5 år).	Avgift 50 kr. pr år; i lägre skolan 60 kr. pr år.

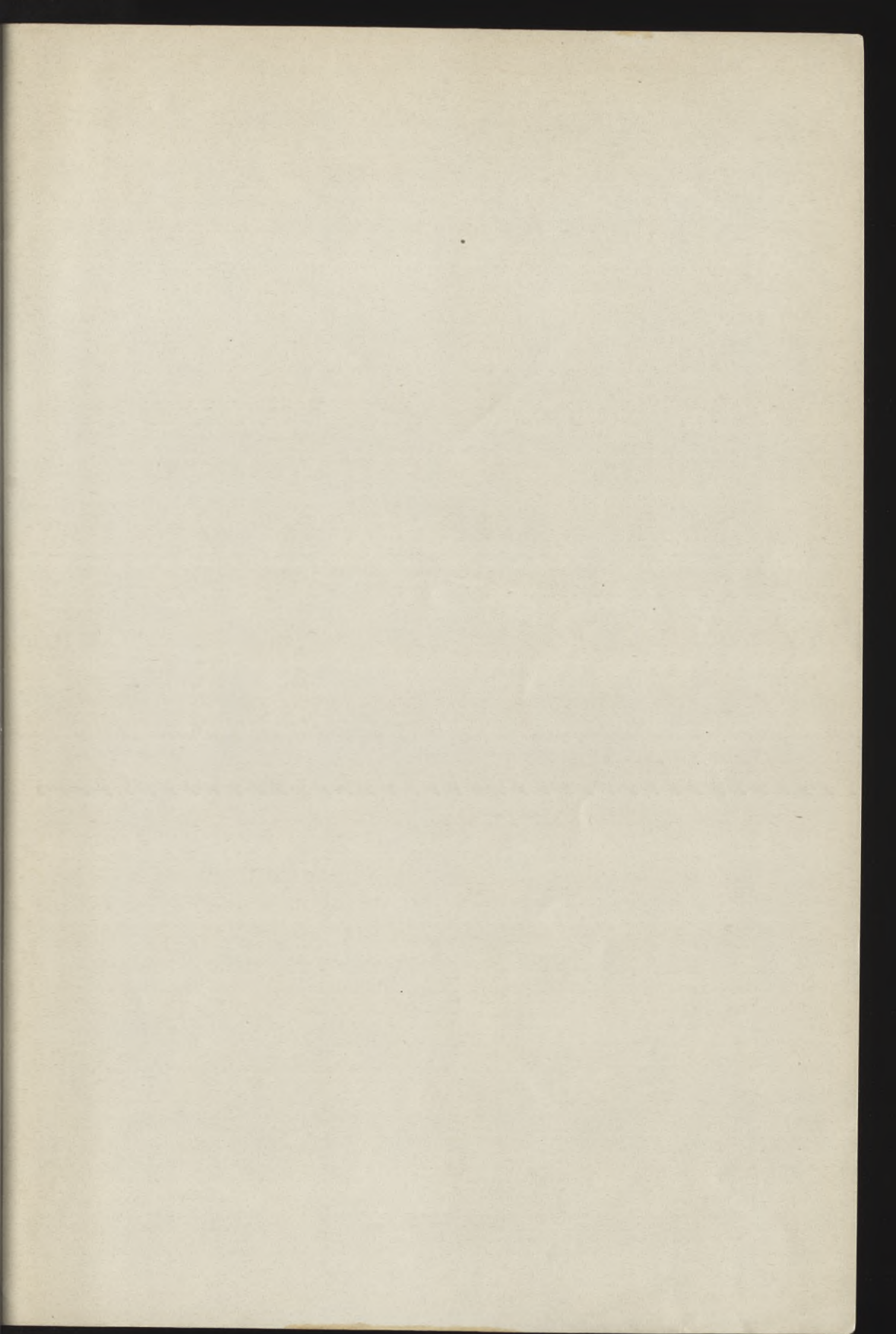
Angående trädgårdslärarinna se under "Trädgårdsarbete", angående lantushållslärarinna under "Lantushållning", angående barnavårdslärarinna under "Barnavård", vävlärarinna under "Konsthantverk" samt yrkeslärarinna i sömnad under "Sömnad".

Affärsanställning.

	Inträdes- ålder.	Andra villkor för till- träde.	Utbildningens mål.	Lärotid.	Kostnad.
Högre folkskolan för handelsutbildning. Stockholm.					
1) 3-åriga linjen.		Folkskolans klass 6; in- trädesprövning.	Utbildn. för handelsyrket (kontorist, maskinskri- verska, stenogr., expedit).	3 år (dagl. förm.-under- visning).	Undervisningen kost- nadsfri.
2) 2-åriga linjen.		Folkskolans klass 7; in- trädesprövning.	Utbildn. för handelsyrket (kontorist, maskinskri- verska, stenogr., expedit).	2 år (dagl. förm.-under- visning).	Undervisningen kost- nadsfri.
Borgarskolans handelslinje.* Birgerjarlstorg 7, Stockholm.					
1) Ettårig handelskurs (förmiddagsunder- visning).	Minst 16 år.	Folkskola.	Grundläggande utbildning för icke yrkesanställda.	2 term. (5—6 t. dagligen).	Avgift lägst 100 kr. pr kurs.
2) Parallellkurs (af- tonundervisning).		Folkskola.	Grundläggande utbildning för yrkesanställda.	2 term (3 t. dagligen).	Avgift lägst 100 kr. pr kurs.
3) Handelslyceum.	Minst 16 år.	Skolans ettåriga handels- kurs el. realskolexamen.	Fortsatt utbildning för icke yrkesanställda.	2 term. (5—6 t. dagligen).	Avgift lägst 100 kr. pr kurs.
4) Handelslärlings- kurs.	Minst 15 år.	Folkskola; affärsanställ- ning.	Grundläggande utbildning för yrkesanställda.	4 term. (2 t. 4 aftn. i veck.).	Undervisning kost- nadsfri.
5) Handelsyrkesskola (ämneskurser).	Minst 17 år.	Folkskola; 2 års yrkes- praktik.	Fortsatt utbildning för yr- kesanställda.	4 term. (2 t. 4 aftn. i veck.).	Kursavgift 25—100 kr. pr termin.
Bröderna Pahlmans handelsinstitut. Drottningg. 71 C, Stockholm.					
1) Ettårskursen.	Minst 16 år.	Minst folkskola.	Grundläggande utbildning för icke yrkesanställda.	2 terminer.	Hel kurs 380 kr.
2) Praktisk högre fort- sättningskurs.	Minst 17 år.	Skolans ettårskurs.	Fortsatt utbildning för icke yrkesanställda.	1 termin.	
3) Specialkurser (t. ex. bankkurs, re- klamteknik).					
Stockholms handelsgymnasium. Stigbergsg. 26, Stockholm.					
		Realskolex.; högre folksk. f. handelsunderv. — 3-år. linjen — (intr.-prövn.).	Högre utbildning för icke yrkesanställda.	2 år.	Avgift 200 kr. pr år.

Undervisning, som i viss mån förbereder för handelsyrket, meddelas även i folkskolans klass 8 (handelslinjen) samt i fort-
sättningskolan för handel.

* Borgarskolans handelslinje kommer sannolikt att inom kort övertagas av kommunen, varvid förändringar i olika avseenden
kunna tänkas inträda.

Administrative

1. [Faint text]

2. [Faint text]

3. [Faint text]

4. [Faint text]

5. [Faint text]

6. [Faint text]

7. [Faint text]

8. [Faint text]

9. [Faint text]

10. [Faint text]

11. [Faint text]

12. [Faint text]

13. [Faint text]

14. [Faint text]

1001862199

